

**PODLASKI URZĄD WOJEWÓDZKI
W BIAŁYMSTOKU**

**ANALIZA STANU I SKUTECZNOŚCI
POMOCY SPOŁECZNEJ
W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM ZA 2014 ROK**

Białystok – październik – 2015 r.

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	4
1. Przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą o pomocy społecznej świadczeń	5
2. Świadczenie pracy socjalnej	17
3. Prowadzenie i rozwój niezbędnej infrastruktury socjalnej	20
4. Analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej	31
5. Realizacja zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych	33
6. Rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb	37
7. Działania nadzorcze wojewody podlaskiego	38
Podsumowanie	42

Słownik skrótów:

- dom pomocy społecznej - dps
- centralna aplikacja statystyczna - CAS
- centrum integracji społecznej - cis
- klub integracji społecznej – kis
- *Ocena zasobów pomocy społecznej w województwie podlaskim w 2014 roku – OZPS, Ocena*
- ośrodek pomocy społecznej – ops
- powiatowe centrum pomocy rodzinie – pcpr, centrum,
- regionalny ośrodek polityki społecznej – rops
- środowiskowy dom samopomocy – śds
- powiatowy ośrodek wsparcia – pow
- Wieloletni program finansowego wspierania gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania na lata 2014 – 2020 – Program
- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej – MPIPS
- MPiPS-03 Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2013 r. – MPiPS – 03 za 2013 r.
- MPiPS-03 Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2014 r. – MPiPS – 03 za 2014 r.

Wprowadzenie.

Sporządzenie analizy stanu i skuteczności pomocy społecznej w oparciu o ocenę zasobów pomocy społecznej przyjętą przez samorząd województwa należy do zadań wojewody na podstawie art. 22 pkt 11 ustawy o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r., poz. 163 ze zm.). *Ocena zasobów pomocy społecznej w województwie podlaskim w 2014 roku* sporządzona przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku (rops) przedstawiona została radnym Sejmiku Województwa Podlaskiego w dniu 22 czerwca 2015 r., a w dniu 26 czerwca 2015 r. przekazana została Wojewodzie Podlaskiemu. Podobnie jak w roku poprzednim podstawą oceny były informacje przekazane przez gminy i powiaty z terenu województwa podlaskiego, za pomocą Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS).

Poniższa Analiza stanu i skuteczności pomocy społecznej za 2014 r. sporządzona została w oparciu o dane zawarte w ww. ocenie, sprawozdania MPiPS-03 (Sprawozdanie z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach) oraz MPiPS-05 (Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie), a także na podstawie wyników kontroli przeprowadzonych w 2014 r. przez służby Wojewody Podlaskiego w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej.

Zagadnienia, które poddano analizie wynikają z zadań pomocy społecznej określonych w art. 15 ustawy o pomocy społecznej i są to: praca socjalna, prowadzenie i rozwój niezbędnej infrastruktury socjalnej, analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej, realizacja zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych oraz rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb. Syntezie poddano również kluczowe zagadnienia, wynikające z ustawy o pomocy społecznej.

1. Przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą o pomocy społecznej świadczeń.

Prawo do świadczeń z pomocy społecznej przysługuje osobom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej i nie są w stanie samodzielnie jej pokonać. Korzystanie z pomocy pieniężnej, co do zasady uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego oraz wystąpienia, w związku z niskim dochodem, przesłanek określonych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej, np.: bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej choroby. Katalog przesłanek uprawniających do przyznania pomocy społecznej nie jest zamknięty.

Od 1 października 2012 r. na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2012 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. z 2012, poz. 823) kryteria dochodowe uprawniające do korzystania z pieniężnych świadczeń pomocy społecznej, zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej z zastrzeżeniem art. 40, 41, 53a i 91 ustawy, wynoszą:

- dla osoby samotnie gospodarującej 542 zł,
- dla osobie w rodzinie 456 zł.

Kwota dochodu z 1 ha przeliczeniowego wynosi 250 zł.

Charakterystyka rodzin objętych pomocą.

Województwo podlaskie podzielone jest administracyjnie na 17 powiatów (w tym 3 miasta grodzkie: Białystok, Łomża, Suwałki) i 115 gmin. W skład województwa wchodzi 78 gmin wiejskich, 27 gmin wiejsko – miejskich oraz 13 gmin miejskich. W 2014 r. na terenie województwa podlaskiego zamieszkiwało 1 191 900 osób, z tego 50% w gminach miejskich, 30% w gminach wiejskich, a 20% w gminach wiejsko – wiejskich. Wyniki prognoz dotyczących liczby mieszkańców województwa podlaskiego zawarte w OZPS informują, że w kolejnych latach tendencja spadkowa ludności będzie się utrzymywała. Jak wykazały dane zawarte w formularzach *Oceny zasobów pomocy społecznej* na terenie województwa podlaskiego struktura ludności według płci charakteryzuje się niewielką przewagą kobiet (51% populacji stanowią kobiety, 49% mężczyźni). Największy odsetek (64%) mieszkańców stanowią osoby w wieku produkcyjnym, 18% to osoby do 17 roku życia oraz 18% mieszkańcy w wieku emerytalnym.

Zgodnie z MPiPS - 03 za 2014 roku z pomocy społecznej skorzystało 10% ogółu mieszkańców województwa podlaskiego (119 598 osób). Rok wcześniej liczba ta była wyższa

o 6576 osób. Statystyki prognozujące wskazują, że w roku 2015 nastąpi wzrost liczby beneficjentów pomocy społecznej w stosunku do roku 2014.

W województwie podlaskim w 2014 r. najwięcej osób korzystało ze wsparcia instytucji pomocy społecznej (ops i pcpr) w mieście Białystok i powiatach: białostockim i sokólskim, najmniej beneficjentów zanotowano wśród mieszkańców miasta Łomży oraz powiatów sejneńskiego i zambrowskiego.

W okresie sprawozdawczym na terenie województwa podlaskiego pomoc świadczona była najczęściej z powodu:

- ubóstwa, wsparciem objęto 30 208 rodzin,
- bezrobocia, wsparciem objęto 24 689 rodzin,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby, wsparciem objęto 13 382 rodziny,
- niepełnosprawności, wsparciem objęto 12 703 rodziny,
- bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, wsparciem objęto 7 333 rodziny.

Natomiast najmniej osób skorzystało ze wsparcia jednostek pomocy społecznej z powodu:

- klęski żywiołowej i ekologicznej, wsparciem objęto 13 osób,
- sieroctwa, wsparciem objęto 53 rodziny,
- trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, wsparciem objęto 59 osób.

Na terenie województwa podlaskiego nie obejmowano pomocą z powodu ochrony ofiar handlu ludźmi.

W 2014 r. największy wzrost liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej w stosunku do roku 2013 wystąpił z powodu: przemocy w rodzinie oraz potrzeby ochrony macierzyństwa. Natomiast zanotowano spadek liczby korzystających z pomocy społecznej w 2014 r. w stosunku do 2013 r. z powodu: bezrobocia, bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, ubóstwa, długotrwałej lub ciężkiej choroby, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.

Zgodnie z danymi zawartymi w publikacji pn.: „Podlaski Urząd Pracy – biuletyn WUP, Grudzień 2014” zmniejsza się liczba bezrobotnych. W roku 2014 liczba bezrobotnych ogółem wynosiła 60 394 osób. W stosunku do roku 2013 zanotowano spadek liczby bezrobotnych ogółem o 14,8 %.

Najwyższa stopa bezrobocia (tj.: procentowy udział bezrobotnych w liczbie czynnych zawodowo) na 31 grudnia 2014 r. występowała w powiatach: grajewskim (20,6%),

kolneńskim (18,20%), augustowskim (17,4%). Najniższa stopa bezrobocia występowała w powiatach: suwalskim (7,5%), wysokomazowieckim (7,8%) i bielskim (8,6%). Prognozy na lata przyszłe zakładają, że nastąpi nieznaczny spadek liczby bezrobotnych w stosunku do roku 2013.

Zadania własne gmin.

Zadania własne gmin o charakterze obowiązkowym jak i nieobowiązkowym określone zostały w art. 17 ustawy o pomocy społecznej. W niniejszym opracowaniu zostaną omówione wybrane zadania, które z punktu widzenia zaspokojenia podstawowych potrzeb są najistotniejsze. Starzejące się społeczeństwo, niewystarczające oferty wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, niepełnosprawnych wskazuje na konieczność rozwoju opiekuńczych form pomocy oraz stałych, pozwalających na zaspokojenie niezbędnych potrzeb najbardziej potrzebujących.

Analiza wybranych zadań własnych.

Zasilek stały jest świadczeniem pieniężnym, przyznawanym osobom, które są niezdolne do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolne do pracy, jeżeli ich dochód jest niższy

od kryterium dochodowego ustalonego zgodnie z ustawą o pomocy społecznej. Na realizację tego zadania jednostki samorządu terytorialnego na podstawie art. 115 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej otrzymują dotacje, których wysokość systematycznie wzrasta. I tak w latach 2013, 2014 wynosiła odpowiednio: 25 249 958 zł, 26 439 649,90 zł.

Zgodnie z MPiPS-03 za 2013 i MPiPS-03 za 2014 r. średnia wysokość zasiłku stałego w latach 2013 i 2014 wynosiła odpowiednio 422 zł i 419,52 zł.

Zasiłki stałe mogą być przyznane osobom samotnie gospodarującym lub osobom pozostającym w rodzinie. W 2014 r. zasiłek stały otrzymało 6107 osób (w 2013 r.- 5 866 osób), którym udzielono 63 151 świadczeń (w 2013 r. - 59 818 świadczeń), na łączną kwotę 26 493 681 zł(w 2013 r. - 25 241 218 zł). Średnia wysokość zasiłku stałego wyniosła 419,53 zł (w roku poprzednim 421,96 zł). Prognozy wskazują, że kwota świadczeń oraz liczba osób pobierających ww. świadczenie w przyszłym roku nieznacznie wzrosnie.

Zasilek okresowy przyznawany jest osobom spełniającym kryterium dochodowe, w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego.

Na podstawie art. 147 ust. 7 w zw. z art. 38 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej jednostki samorządu terytorialnego otrzymują dotacje celowe z budżetu państwa na pokrycie

wydatków

w części gwarantowanej wysokości świadczenia tj.: 50 % kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby lub odpowiednio kryterium dochodowym rodziny

a dochodem tej rodziny. W województwie podlaskim w 2013 r. jednostki wydatkowały środki z dotacji celowej w kwocie 60 040 223,04 zł, w 2014 r. – 58 190 974,94 zł. W roku 2014 udzielona kwota dotacji na realizację ww. świadczenia była niższa o 1 849 248,10 zł w porównaniu do roku 2013.

Zgodnie z MPiPS -03 niewiele ośrodków pomocy społecznej przyznawało tę formę pomocy w wysokości większej niż gwarantowana, ze środków własnych. W 2014 r. tylko 6 ośrodków wydatkowało środki własne w łącznej wysokości 107 779 zł, a w 2013 r. - 12 ośrodków w wysokości 136 910 zł.

Należy zwrócić uwagę, że liczba osób objętych pomocą w formie zasiłku okresowego oraz środki przeznaczone na ten cel w 2014 roku były niższe w porównaniu do 2013 roku (w 2013 r. pomocą objęto – 27 099 osób, w 2014 r. – 26 125 osób). Najwięcej osób korzystało

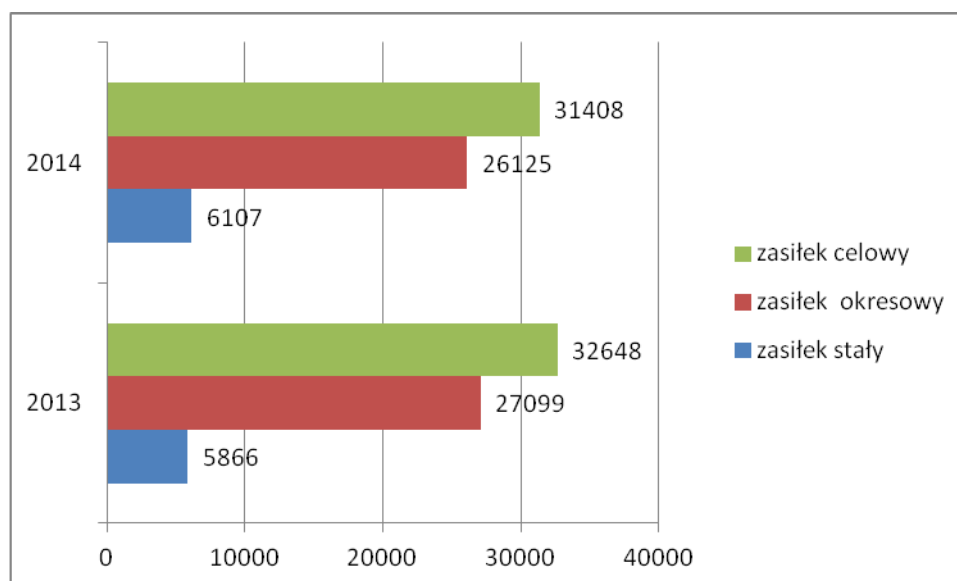
z zasiłku okresowego z tytułu bezrobocia (w 2013 r. – 21 734 osób, w 2014 r. - 20 756 osób).

Zgodnie z art. 38 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej istnieje możliwość dalszego wypłacania zasiłku okresowego niezależnie od dochodu, w przypadku podjęcia zatrudnienia przez osobę objętą kontraktem socjalnym. W takim przypadku zasiłek okresowy może być wypłacany nie dłużej niż do 2 miesięcy od dnia, w którym osoba została zatrudniona oraz nie częściej niż raz na 2 lata. W 2013 r. przyznano ww. świadczenie tylko 2 osobom w łącznej wysokości 5 989 zł, natomiast w 2014 r. - 28 osobom w łącznej wysokości 34 000 zł.

Zasiłek celowy jest świadczeniem pieniężnym przyznawanym w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej, w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. W 2014 r. ośrodki pomocy społecznej z terenu województwa podlaskiego wydatkowały łącznie 20 216 151 zł dla 31 408 osób, w 2013 r. – 18 459 396 zł dla 32 648,00 osób. W 2014 r. z zasiłku celowego skorzystało 1 240 osób mniej w porównaniu do roku 2013, natomiast kwota świadczeń była wyższa o 1 756 755 zł. Średnia wysokość zasiłku celowego na osobę w roku 2014 wyniosła 643,66 zł (o 78,26 zł więcej niż w roku poprzednim).

Analiza danych liczbowych wykazuje, że w latach 2013 - 2014 najczęściej przyznawany był zasiłek celowy natomiast najrzadziej zasiłek stały.

Wykres 1. Liczba osób, które w latach 2013 – 2014 skorzystały z pomocy ośrodków pomocy społecznej w postaci świadczeń pieniężnych.

Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie **usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych**. Usługi mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie zamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić.

Analiza wyników *Oceny* z 2014 roku wykazała, że w odniesieniu do 2013 roku nastąpił spadek liczby osób, którym udzielono tego typu wsparcia o 2%, natomiast wzrosły: liczba i kwoty udzielonych świadczeń. W 2013 r. liczba osób korzystających z ww. usług wynosiła 1638 osób, w 2014 r. – 1611 osób. Natomiast kwota świadczeń wynosiła odpowiednio w 2013 r. - 8 392 118 zł, w 2014 r. – 9 206 629, przy czym liczba świadczeń wyniosła w 2013 r. – 600 370, a w 2014 r. – 612 942 tj. o 12 572 więcej w stosunku do roku ubiegłego.

Należy zauważyć, że postępujące procesy starzenia się populacji tj. zwiększający się udział osób w wieku starszym w społeczeństwie (w tym osób wymagających wsparcia), zmiany

w tradycyjnym modelu rodziny (odejście od modelu rodziny wielopokoleniowej, wzrastająca ilość rodzin niepełnych) oraz niski status ekonomiczny seniorów, w szczególności samotnych powodują, że usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania stanowią jedną z alternatywnych form zapewnienia opieki o coraz większym zasięgu i znaczeniu społecznym.

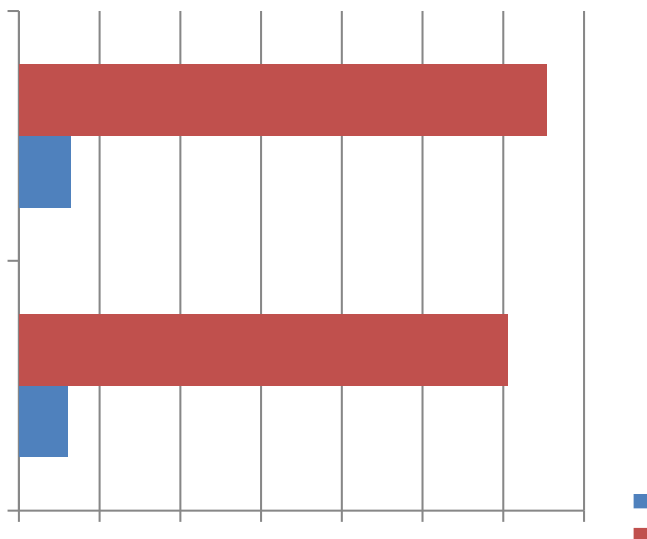
Rodzinny dom pomocy jako forma usług opiekuńczych i bytowych świadczonych całodobowo przez osobę fizyczną lub organizację pożytku publicznego dla nie mniej niż trzech

i nie więcej niż ośmiu zamieszkujących wspólnie osób wymagających z powodu wieku lub niepełnosprawności wsparcia w tej formie praktycznie nie występuje na terenie województwa podlaskiego, poza jednym rodzinnym domem pomocy na terenie gminy Zbójna. Dom przeznaczony jest dla 8 mieszkańców i prowadzony jest przez osobę fizyczną. Narzędzie to funkcjonuje w ustawie o pomocy społecznej od 2004 r. jednakże nadal nie jest wykorzystywane przez jednostki samorządu.

Kierowanie do domów pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu jest jednym z obowiązkowych zadań gminy, które pochłaniają

znaczne środki finansowe przeznaczone na zadania pomocy społecznej. W związku z faktem, że rodziny osób umieszczanych ze względu na niski dochód, nie kwalifikują się do ponoszenia odpłatności za te osoby, zgodnie z obowiązującymi przepisami odpłatność ponosi gmina, która skierowała do domu pomocy społecznej. Rokrocznie potrzeby w tym zakresie ulegają zwiększeniu. Zgodnie z analizą *Oceny zasobów pomocy społecznej*, systematycznie wzrasta liczba osób, za które gmina opłaca pobyt w domu pomocy społecznej i tak w 2013 r. opłacono pobyt za 1 203 osoby, w 2014 r. za 1 275 osób. Systematycznie wzrastały też, koszty ponoszone przez gminy za pobyt w domu pomocy społecznej i wynosiły one odpowiednio 23 567 360 zł, 27 596 885 zł.

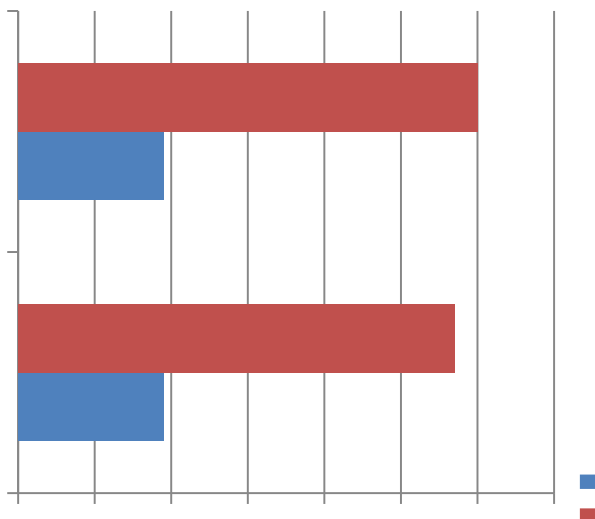
Wykres 2. Odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej w latach 2013-2014 (liczba osób oraz świadczeń).

Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 12 ustawy o pomocy społecznej do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych. **Mieszkanie chronione** mają za zadanie wykształcenie w osobach w nich przebywających umiejętności samodzielnego życia społecznego i zawodowego. Wsparcie w wykonywaniu codziennych obowiązków, połączone z treningiem umiejętności społecznych może pozwolić osobom na częściowe lub całkowite usamodzielnienie. Mieszkania chronione są alternatywą dla instytucjonalnych form pomocy.

Minister Pracy i Polityki Społecznej rozporządzeniem z dnia 14 marca 2012 r. w sprawie mieszkań chronionych (Dz. U. z 2012, poz. 305) określił rodzaj i zakres wsparcia świadczonego w mieszkaniach chronionych, warunki kierowania i pobytu w mieszkaniach chronionych, kierując się potrzebą zapewnienia właściwego wsparcia osobom kierowanym do mieszkania chronionego. Dzień 31 grudnia 2014 r. został określony jako termin dostosowania warunków pobytu w mieszkaniach chronionych.

Wykres 3. Liczba mieszkań chronionych w województwie podlaskim w latach 2013-2014.

Liczba mieszkań chronionych w województwie podlaskim w 2014 r. nie uległa zwiększeniu i wynosiła 19 mieszkań chronionych (na 60 miejsc), tj. tyle samo co w 2013 r. Natomiast nastąpił nieznaczny wzrost liczby miejsc w tych mieszkaniach (o 3 miejsca). Wszystkie mieszkania chronione przeznaczone są głównie dla wychowanków pieczy zastępczej poza jednym, przeznaczonym dla osób z zaburzeniami psychicznymi, prowadzonym przez Miasto Łomżę.

Niewątpliwie istnieje potrzeba tworzenia nowych mieszkań chronionych jako niezinstytucjonalizowanych form wsparcia, w szczególności dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Program finansowego wspierania gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania na lata 2014 - 2020.

Z dniem 1 stycznia 2014 r. weszła w życie uchwała Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014 – 2020 (M.P. z 2013 r. Nr 221). Ww. „Program” jest programem wspierania finansowego gmin w zakresie realizacji zadań własnych o charakterze obowiązkowym określonych w art. 17 ust. 1 pkt 3 i pkt 14 ustawy o pomocy społecznej. Strategicznym celem programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności osób samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub osób niepełnosprawnych. W 2014 r. do Programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” przystąpiły wszystkie gminy tj. 118 gmin, w tym 112 wystąpiło z wnioskiem o zwiększenie dotacji. Wszystkie wnioski zostały uwzględnione. Gminy, aby objąć

dożywianiem większą liczbę osób, podejmowały uchwały umożliwiające przyznawanie pomocy osobom i rodzinom, których dochody nie przekraczają 150 % kryterium dochodowego określonego w art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, część z nich (89) podjęła też programy osłonowe umożliwiające przyznawanie pomocy w wyjątkowych sytuacjach dzieciom w szkole bez przeprowadzania wywiadu środowiskowego i wydawania decyzji administracyjnych.

Na podstawie sprawozdania z realizacji programu „POMOC PAŃSTWA W ZAKRESIE DOŻYWIANIA” ustalono, że w 2014 r. na pomoc w zakresie dożywiania gminy wydatkowały kwotę 32 179 413 zł, w tym 23 431 086 zł z dotacji celowej z budżetu państwa i 8 748 327 zł ze środków własnych gmin. Udział środków własnych gmin w realizacji programu wyniósł 27,19 %. Natomiast w 2013 r. na pomoc w zakresie dożywiania gminy wydatkowały kwotę 34 004 207 zł, w tym 24 729 985 zł z dotacji celowej z budżetu państwa i 9 274 249 zł ze środków własnych gmin. Udział środków własnych gmin w realizacji programu wyniósł 27,28 %. Ww. dane wskazują, że 2014 r. gminy wydatkowały w stosunku do roku ubiegłego mniejszą kwotę na realizację ww. programu oraz w związku z tym udział środków własnych gminy w realizacji programu w stosunku do roku ubiegłego był nieznacznie mniejszy.

W ramach realizacji programu w 2014 r., w stosunku do roku 2013 r., gminy objęły pomocą mniejszą liczbę osób tj.: łącznie 69 850 osób (2013 r. - 74 080 osoby), w tym:

- dzieci w wieku 0 – 7 lat – 11 971 osób (2013 r. – 12 637 osób),
- uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej – 27 271 osób (2013 r. – 29 785 osób),
- pozostałe osoby – 32 061 osób (2013 r. – 32 698 osób).

W 2014 r. liczba osób objętych pomocą w formie posiłku wyniosła 32 104 i w porównaniu do roku 2013 zmalała o 1987 osób (2013 r. – 34 091 osób).

Łącznie w 2014 roku wydano 4 143 174 posiłków (w 2013 r. – 4 613 412), z których 99,85 % posiłków stanowiły pełne obiady, całodzienne wyżywienie lub jedno danie gorące (w 2013 r. - 97,22%) oraz 2,28 % w postaci mleka bułki/kanapki(w 2013 r. – 2,78%).

Przeciętny koszt jednego posiłku wynosił 4,01 zł i zwiększył się w porównaniu do 2013 r.

W przypadku braku możliwości zapewnienia posiłku lub, gdy przyznanie pomocy w formie posiłku byłoby nieuzasadnione, przyznawane były świadczenia pieniężne na zakup posiłku lub żywności albo świadczenia rzeczowe w postaci produktów żywnościowych.

Zasiłki celowe przyznano 17 919 rodzinom (w 2013 r. – 17 921), natomiast w postaci produktów żywnościowych 1 514 rodzinom (w 2013 r. – 1 493).

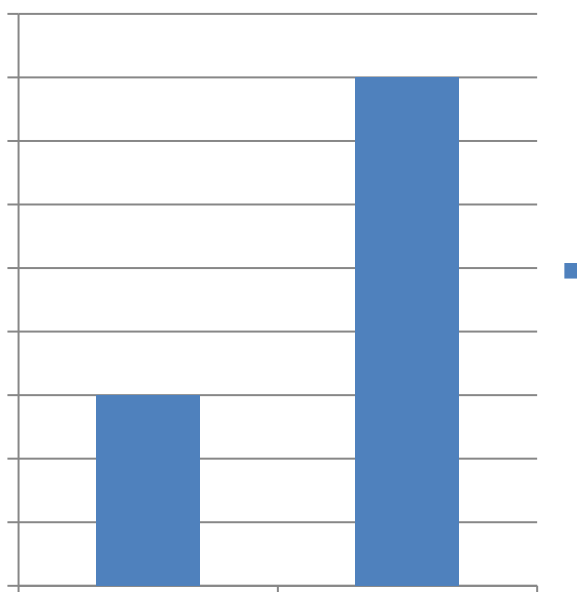
Zadania zlecone gminom

Zadania zlecone z zakresu administracji rządowej realizowane przez gminę zostały określone w art. 18 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej. Wojewoda ustala sposób wykonywania tych zadań, a środki na ich realizację zapewnia budżet państwa.

Analiza wybranych zadań zleconych

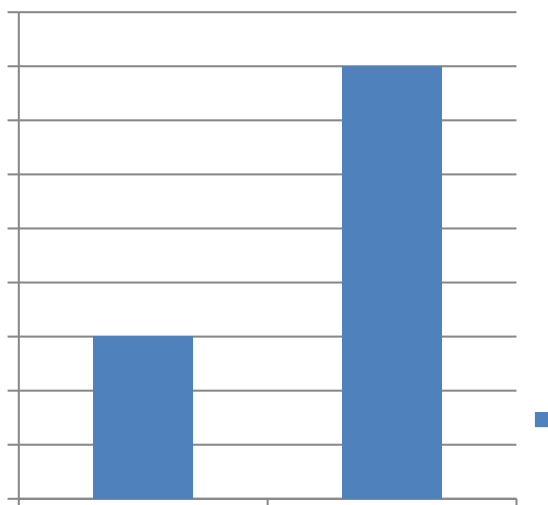
W 2014 r. w województwie podlaskim **specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi** świadczyły 43 gminy. W porównaniu do roku 2013 liczba ta uległa zwiększeniu (2013 r. - 38). Jednakże, liczba gmin w których świadczone są usługi, nie zaspokaja zdiagnozowanych w województwie potrzeb w powyższym zakresie.

Wykres 4. Liczba gmin realizujących usługi specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi w województwie podlaskim.

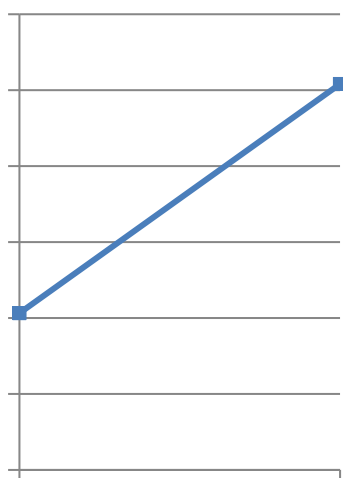

Zgodnie z *Oceną zasobów pomocy społecznej w województwie podlaskim w 2014 roku* w 2013 r. liczba osób korzystających z ww. usług wynosiła 267, w 2014 r. – 268 osób. Kwota świadczeń wynosiła odpowiednio w 2013 r. – 2 403 177 zł, w 2014 r. – 2 554 029 przy czym liczba świadczeń zmalała i wynosiła w 2013 r. – 124 973, w 2014 r. – 124 365.

Wykres 5. Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w województwie podlaskim.

Wykres 6. Środki finansowe wydatkowane na specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi w województwie podlaskim.

Analiza *Oceny* wykazała, że w 2014 r. nastąpił nieznaczny wzrost liczby osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz znaczny wzrost kosztów świadczeń, w porównaniu z rokiem 2013. Prognozuje się dalszy wzrost wskaźników w 2015 r. Jednocześnie systematycznie zmniejszanie się liczby godzin świadczonych usług i zwiększanie się średniego kosztu 1 godziny usług świadczy o tym, że większa ilość klientów otrzymuje pomoc w tej formie droższą i w mniejszym wymiarze.

Wobec powyższego można stwierdzić, że wzrost zapotrzebowania na takie usługi i większe koszty związane z obsługą zadania wymagają przeznaczenia większych środków na ich realizację.

Celem przyznawania i wypłacania **zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną** jest udzielenie pomocy osobom poszkodowanym w wyniku tych zdarzeń.

W ostatnich latach w województwie nie wystąpiły klęski ekologiczne, natomiast co roku,

z uwagi na szkody powstałe między innymi z powodu powodzi, huraganów, silnych wiatrów, konieczne było udzielanie pomocy w formie zasiłków celowych z przeznaczeniem na usuwanie skutków zdarzeń o charakterze klęsk żywiołowych.

Analiza informacji zawartych w *Ocenie zasobów pomocy społecznej* pozwala stwierdzić, że wielkość i zakres udzielonej pomocy zależy głównie od intensywności zdarzeń występujących

w kolejnych latach oraz rozmiarów szkód powstałych w ich wyniku.

W 2014 r. – 4 gminy z województwa podlaskiego wykorzystały dotację z budżetu państwa na przeciwdziałanie i usuwanie skutków klęsk żywiołowych w wysokości 226 370 zł (w tym dotacja z rezerwy celowej budżetu państwa wyniosła – 154 618 zł). Natomiast w 2013 r. - 10 gminom z województwa podlaskiego udzielono pomocy z rezerwy celowej budżetu państwa na przeciwdziałanie i usuwanie skutków klęsk żywiołowych w wysokości w łącznej wysokości 275 511 zł (w tym dotacja z rezerwy celowej budżetu państwa wyniosła – 208 389 zł).

Pomimo, że czynniki powodujące konieczność udzielenia pomocy mają tendencje zmienne, to przy planowaniu należy uwzględnić coraz częstsze występowanie zdarzeń o charakterze klęskowym i tym samym w większym stopniu należy rozpowszechniać konieczność ubezpieczeń majątkowych wśród mieszkańców województwa.

Zadania powiatu

Realizacja polityki państwa w zakresie pomocy społecznej to jedno z zadań jakie realizuje powiat. Do wykonywania tych zadań na szczeblu powiatowym została powołana jednostka organizacyjna pomocy społecznej - powiatowe centrum pomocy rodzinie, a w miastach na prawach powiatu zadania realizują miejskie ośrodki pomocy społecznej lub miejskie ośrodki pomocy rodzinie.

Zadania powiatu w dziedzinie pomocy społecznej ustawodawca podzielił na własne i zlecone z zakresu administracji rządowej określone odpowiednio w art. 19 i 20 ustawy o

pomocy społecznej. Nie wyodrębniono zadań obligatoryjnych ani fakultatywnych. Natomiast można podzielić je ze względu na ich specyfikę, tj. udzielanie pomocy, poradnictwo specjalistyczne, prowadzenie infrastruktury jednostek pomocy społecznej, szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej, planowanie i sprawozdawczość oraz na odbiorców, tj. obywateli i kadrę pomocy społecznej.

Ze sprawozdań powiatowych centrów pomocy rodzinie wynika, że w roku *Oceny* powiaty zanotowały ogółem 12 788 beneficjentów, co wskazuje, że w stosunku do roku 2013 liczba korzystających z pomocy powiatu wzrosła o 676 osób, natomiast świadczeniami z zakresu ustawy o pomocy społecznej powiaty objęły 1426 beneficjentów co w stosunku do roku poprzedniego oznacza spadek o 766 osób.

W 2014 roku w województwie podlaskim w ramach zadań powiatu zrealizowano 19 indywidualnych programów zatrudnienia socjalnego w Centrach Integracji Społecznej, odnotowując spadek w stosunku do roku 2013 o 4 programy. Ponadto zauważa się znaczny spadek (52%) w stosunku do roku 2013 w zakresie realizacji indywidualnych programów integracji cudzoziemców, łącznie powiaty zrealizowały 19 programów.

Zadaniem powiatu wynikającym z ustawy o pomocy społecznej jest również przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno – wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze. Wsparciem w 2014 r. objęto łącznie 42 osoby, w tym: 13 osób z tytułu usamodzielnienia, 39 na kontynuowanie nauki oraz 9 na zagospodarowanie, z tym że jedna osoba mogła nabyć uprawnienie do każdej z wymienionych form. Wydatkowano w tym zakresie 50 233 zł na usamodzielnienie, 130 618 zł na kontynuowanie nauki oraz 22 336 zł na zagospodarowanie, co oznacza nieznaczny spadek w stosunku do 2013 r., w którym udzielono pomocy 11 osobom w formie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie, 48 pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, 12 osobom na zagospodarowanie w formie rzeczowej. Zgodnie z danymi zawartymi w *Ocenie* dwa powiaty suwalski i kolneński realizowały również zadanie w formie tworzenia i realizacji programów osłonowych, pomocą w tym zakresie łącznie objęto 914 beneficjentów.

Zadania zlecone powiatowi z zakresu administracji rządowej, na które przeznaczane są środki z budżetu państwa, stanowią wąską grupę i są uzupełnieniem w stosunku do zadań zleconych gminom. Wskazano w ustawie o pomocy społecznej zadania takie jak pomoc

cudzoziemcom, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy (pomocy w tym zakresie udzielono 2 osobom) lub ochronę uzupełniającą, w zakresie indywidualnego programu integracji (pomocy w tym zakresie udzielono 7 rodzinom, z liczbą osób w rodzinach 23), w stosunku do roku 2013 odnotowano spadek o ponad 50%.

Zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych, rozwoju specjalistycznego wsparcia oraz udzielanie cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a ustawy o pomocy społecznej, pomocy w zakresie interwencji kryzysowej, tak jak w roku poprzednim nie realizowano.

Centra działające na terenie województwa podlaskiego w 2014 roku na podstawie przepisów ustawy o pomocy społecznej przeprowadziły wywiady środowiskowe łącznie z 512 rodzinami, natomiast w 2013 r. przeprowadzono wywiady z 646 rodzinami.

Jak wynika z *Oceny* w 2014 r. w latach poprzednich najczęstszą przyczyną, udzielania wsparcia mieszkańcom województwa podlaskiego przez powiatowe centra pomocy rodzinie jest niepełnosprawność (w 609 rodzinach). Zgodnie z *Oceną* w 2014 r. powiatowe centra pomocy rodzinie najmniej świadczeń udzieliły z tytułu sieroctwa (3 rodziny) oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (31 rodzin), co oznacza spadek w stosunku do roku poprzedniego.

Ponadto zgodnie z *Oceną* w 2014 r. 10 powiatowych centrów pomocy rodzinie realizowało projekty współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego. Zanotowana liczba beneficjentów pcp, którzy uzyskali wsparcie to 1282 osoby, o 300 osób więcej w stosunku do roku 2013. Najwyższe środki finansowe z EFS wydatkowano w powiatach suwalskim, łomżyńskim, augustowskim i sejneńskim.

Jednocześnie 6 powiatowych centrów pomocy rodzinie współpracowało z organizacjami pozarządowymi, w tym 4 zlecały zadania w trybie działalności pożytku publicznego 15 organizacjom pozarządowym. Żadna z jednostek nie zlecała zadań w trybie zamówień publicznych.

2. Świadczenie pracy socjalnej.

Praca socjalna jako interdyscyplinarna działalność zawodowa ma na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu bądź odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi (art. 6 ust. 12 ustawy o pomocy społecznej). Jest ona działalnością nakierowaną na pomaganie innym, pracą z drugim człowiekiem. Skupia się na rozwiązywaniu

problemów jednostki, rodziny, grupy społecznej. Ma na celu wdrożenie rozwiązań społecznych jak i pomoc indywidualną, która umożliwi przywrócenie rodzinom ich naturalnej zdolności do samodzielnego zaspokajania swoich potrzeb. Główną zasadą pracy socjalnej jest szerzenie sprawiedliwości społecznej, prowadzącej do podniesienia jakości życia przez osiągnięcie pełnego potencjału każdej grupy i każdej społeczności. Pracownicy socjalni angażują się, min. w pomoc osobom, rodzinom oraz organizacjom.

Wykonywana przez pracowników socjalnych praca socjalna odgrywa istotną rolę w pomocy społecznej - aktywizuje świadczeniobiorców kształtując ich postawę jako odpowiedzialną społecznie. W jednostkach pomocy społecznej na bieżąco analizowane są problemy społeczne, stawiana jest diagnoza, na podstawie której dostosowywane są kierunki interwencji do istniejących potrzeb. Pracownicy socjalni w pracy socjalnej mają szeroką paletę instrumentów, między innymi kontrakt socjalny, indywidualne programy dotyczące: zatrudnienia socjalnego, integracji cudzoziemców, oddziaływań korekcyjnych dla osób stosujących przemoc.

W 2014 r. pomocą w formie interwencji kryzysowej objęto 2 203 rodziny. W 2013 r. pomocą w formie interwencji kryzysowej objęto 1976 rodzin. W latach wcześniejszych liczba interwencji obejmowała nieco mniejszą liczbę rodzin. W 2015 roku prognozowany jest wzrost wskaźnika usług o 25% w stosunku do roku 2013.

W 2014 r. zawarto 2 571 kontraktów socjalnych, o 19 % więcej niż w roku 2013. Dane liczbowe wskazują, że liczba osób ogółem objętych kontraktem wyniosła 3 154. Pracownicy ops-ów przewidują w 2015 r. spadek o 33%.

Jak wynika ze sprawozdania MPiPS – 03 półrocznego i rocznego z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach w okresie I – XII - 2013 r. udzielono pomocy w postaci pracy socjalnej ogółem dla 40 796 rodzin, w tym wyłącznie w postaci pracy socjalnej dla 7554 rodzin, natomiast w okresie I - XII - 2014 r. udzielono pomocy dla 41 891 rodzin, w tym wyłącznie w postaci pracy socjalnej dla 9138 rodzin. Jak wykazują ww. sprawozdania w stosunku do roku 2013 nastąpiła tendencja wzrostowa udzielonej rodzinom pomocy w postaci pracy socjalnej. Z ww. sprawozdań wynika, że w stosunku do roku 2013 liczba rodzin korzystających z pomocy w postaci pracy socjalnej wzrosła o 1095 osób, natomiast wyłącznie w postaci pracy socjalnej o 1584 rodzin.

Wojewoda Podlaski rokrocznie przeprowadza kontrole w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej. W trakcie kontroli osoby kontrolujące sprawdzają, min. realizację pracy socjalnej. Praca socjalna odzwierciedlana jest przez pracowników socjalnych, min. w rodzinnym wywiadzie środowiskowym. Jak wynika z przeprowadzonych kontroli, w

większości sprawdzonych akt spraw, w kwestionariuszach wywiadów środowiskowych pracownicy socjalni nie odzwierciedlali wykonanej pracy socjalnej oraz nie formułowali wniosków z wizyt w środowisku, co do dalszych działań na rzecz osób/rodzin korzystających z pomocy. W nielicznych przypadkach ośrodki pomocy społecznej rejestrowały wykonaną pracę socjalną w oddzielnie prowadzonych rejestrach.

Z oceny zasobów pomocy społecznej wynika, że na dzień 31.12.2014 r. w jednostkach pomocy społecznej (ops, pcpr) na terenie woj. podlaskiego zatrudnionych było 700 pracowników socjalnych.

Ośrodki pomocy społecznej w 2014 r. zatrudniały ogółem 667 pracowników socjalnych, z których co czwarty pracownik socjalny ukończył specjalizację I stopnia, 7% specjalizację II stopnia, 7 % pracowników socjalnych specjalizację z organizacji pomocy społecznej.

Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie w 2014 r. zatrudniały ogółem 33 pracowników socjalnych, z których 2 pracowników ukończyło specjalizację I stopnia w zawodzie, 3 specjalizację II stopnia w zawodzie, 8 specjalizację z organizacji pomocy społecznej.

Dokonując analizy *Oceny zasobów pomocy społecznej województwa podlaskiego za 2014 r.* stwierdzono, że pomimo tendencji wzrostowej liczby zatrudnianych pracowników socjalnych (wzrost o 64 pracowników socjalnych), stan zatrudnienia pracowników socjalnych nie spełnia norm określonych w art. 110 ust. 11 lub ust. 12 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, wobec czego w dalszym ciągu należy zwiększyć zatrudnienie pracowników socjalnych, żeby dostosować stan zatrudnienia do obowiązujących przepisów prawnych. Zgodnie z MPiPS – 03- R w 2014 r. w 11 ops stan zatrudnienia znacznie odbiegał od ustawowej normy tj. zatrudniony był tylko 1 pracownik socjalny, natomiast w 33 ośrodkach 2 pracowników socjalnych. W wyniku kontroli kompleksowych ops w zakresie pomocy społecznej przeprowadzonych przez służby wojewody w 2014 r. stwierdzono, że w 41 skontrolowanych ośrodkach zatrudnionych było 144 pracowników socjalnych. Normy zatrudnienia zostały spełnione tylko w 14 ośrodkach.

Kadrze pomocy społecznej województwa podlaskiego zostały stworzone warunki do podnoszenia kwalifikacji i umiejętności zawodowych. Osoby zatrudnione w ops i pcpr mają możliwość uczestniczenia w szkoleniach, warsztatach i innych formach organizowanych w zakresie realizowanych przez nie zadań. Nierozzerwalnie z kompetencjami pracowników pomocy społecznej połączona jest szeroko rozumiana praca socjalna. W obliczu zachodzących przemian społeczno-gospodarczych dokonywana jest zmiana modelu pracy socjalnej z rodziną/klientem, z modelu instytucjonalnego na rzecz modelu, w którym

głównym akcentem jest motywowanie klienta do większej aktywności i dokonywania zmian w jego życiu.

3. Prowadzenie i rozwój niezbędnej infrastruktury socjalnej.

Zgodnie z treścią ustawy o pomocy społecznej zadania pomocy społecznej realizowane są przez poszczególne jednostki organizacyjne pomocy społecznej. Podziału dokonano w celu umożliwienia lepszej dystrybucji świadczeń społecznych, ciągłej diagnozy potrzeb mieszkańców i zaspokajania ich zgodnie z lokalną specyfiką. Tak więc w myśl art. 6 ust. 5 ustawy o pomocy społecznej jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej są regionalne ośrodki polityki społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie, ośrodki pomocy społecznej, domy pomocy społecznej, placówki specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego, ośrodki wsparcia i ośrodki interwencji kryzysowej.

Zadania samorządu województwa w zakresie pomocy społecznej realizuje **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku**. Celem działania rops jest realizacja zadań należących do Samorządu Województwa Podlaskiego w zakresie polityki społecznej, w tym: pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, przeciwdziałania przemocy, koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w przypadku przemieszczania się osób w granicach Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego w zakresie świadczeń rodzinnych.

Zadania z zakresu powiatu realizują **powiatowe centra pomocy rodzinie**. W województwie podlaskim funkcjonuje 14 pcp-ów oraz w miastach na prawach powiatu powyższe zadania realizują Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku oraz 2 miejskie ośrodki pomocy społecznej w Suwałkach i Łomży.

Wykonawcą zadań z zakresu pomocy społecznej w gminie są **ośrodki pomocy społecznej (OPS)**, wchodzące w skład lokalnej administracji samorządowej. Z uwagi na to, że najwięcej zadań w omawianej dziedzinie ustawodawca przypisał gminom, ośrodki pomocy społecznej są najczęściej pierwszym i zasadniczym miejscem, do którego osoby będące w trudnej sytuacji zwracają się o pomoc. Wiodącym zadaniem ośrodków pomocy społecznej jest ustalanie uprawnień do świadczeń i ich przyznawanie.

Zadania gminy w zakresie pomocy społecznej na terenie województwa podlaskiego realizuje 118 ośrodków pomocy społecznej. W województwie podlaskim funkcjonuje 1 miejski ośrodek pomocy rodzinie, 20 miejskich ośrodków pomocy społecznej, 23 ośrodki

pomocy społecznej, 7 miejsko gminnych ośrodków pomocy społecznej oraz 67 gminnych ośrodków pomocy społecznej.

W województwie podlaskim od kilku lat **infrastruktura domów pomocy społecznej** nie ulega zmianie. W związku z powyższym na koniec 2014 r. stan przedstawiał się analogicznie jak rok wcześniej tj. 21 domów pomocy społecznej (dps). Jeden dps jest o zasięgu regionalnym i 20 o zasięgu powiatowym. Domy o zasięgu gminnym w województwie podlaskim nie funkcjonują. Wszystkie domy spełniły wymagane standardy określone w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej (Dz. U. z 2012 r. poz. 964), a podmioty je prowadzące posiadają zezwolenie Wojewody Podlaskiego na czas nieokreślony.

W roku *Oceny* uległa zwiększeniu liczba miejsc w domach pomocy społecznej z 2297 do 2301 oraz przeznaczenie jednego z nich. W 2014 r. Wojewoda Podlaski wydał zgodę na zwiększenie o 4 miejsca w domu przeznaczonym dla osób przewlekle psychicznie chorych (zwiększenie nastąpiło z adaptacji i remontu istniejących już pomieszczeń) oraz na zmianę przeznaczenia jednego domu tj. dom, który był przeznaczony tylko dla osób przewlekle somatycznie chorych (47 miejsc) obecnie jest przeznaczony dla osób w podeszłym wieku (28 miejsc) oraz osób przewlekle somatycznie chorych (19 miejsc). Zmiany podyktowane były potrzebami społecznymi tj. wciąż niewystarczającą liczbą miejsc w domach dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz starzeniem się społeczeństwa, a w związku z powyższym zwiększającym się odsetkiem osób starszych.

Według stanu na 31.12.2014 r. w województwie podlaskim funkcjonujące domy pomocy społecznej zgodnie z art. 56 ustawy o pomocy społecznej przeznaczone były dla:

- osób w podeszłym wieku – 3 domy, 85 miejsc,
- osób przewlekle somatycznie chorych – 3 domy, 441 miejsc,
- osób przewlekle psychicznie chorych – 4 domy, 661 miejsc,
- dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie – 1 dom, 114 miejsc,
- dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie – 5 domów, 278 miejsc,
- osób w podeszłym wieku oraz osób przewlekle somatycznie chorych – 5 domów, 452 miejsc
- osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie – 1 dom, 270 miejsc.

Łącznie w 2014 r. w dps zostały umieszczone 262 osoby tj. o 30 osób mniej niż w 2013 r. Głównym powodem spadku tej liczby są przyczyny naturalne tj. śmierć mieszkańców. W 2014 r. w stosunku do roku 2013 zmarło o 51 osób mniej. Do rodziny powróciła prawie identyczna liczba mieszkańców zarówno w 2014 r. jak i 2013 r. tj. odpowiednio 22 osoby i 21

osób. Jednocześnie należy stwierdzić, że w związku z niskimi dochodami osób zobowiązanych do partycypowania w kosztach utrzymania osoby umieszczonej w domu pomocy społecznej z roku na rok wzrasta liczba mieszkańców województwa podlaskiego, którym gminy opłacają pobyt w dps. Zgodnie z *Oceną* w 2014 roku ops-y świadczyły odpłatność dla 1 275 mieszkańców.

Na koniec grudnia 2014 r. na umieszczenie w dps oczekiwało 209 osób, tj. prawie taka sama liczba osób jak w 2013 r. (211 osób), tylko o 2 osoby mniej. Analogicznie do roku ubiegłego najwięcej osób oczekiwało na umieszczenie w domu przeznaczonym dla osób przewlekle psychicznie chorych (99 osób tj. 47% wszystkich oczekujących) oraz dla osób przewlekle somatycznie chorych (74 osoby – 35% wszystkich oczekujących). W stosunku do roku 2013 r. wzrosła o 6 liczba osób oczekujących na umieszczenie w domu przeznaczonym dla osób w podeszłym wieku. W roku *Oceny* na umieszczenie do tego typu domu oczekiwało 6% z wszystkich oczekujących. Rok wcześniej było o połowę mniej tj. to 3% wszystkich oczekujących. Analogicznie jak w roku ubiegłym nie było osób oczekujących na umieszczenie w domu przeznaczonym dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie. Nikt nie oczekuje również na umieszczenie w domu przeznaczonym dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie. Rok wcześniej oczekiwało 6 dzieci.

Analizując infrastrukturę domów pomocy społecznej w województwie podlaskim analogicznie do roku ubiegłego należy stwierdzić, że obecna infrastruktura nie zabezpiecza w pełni wszystkich potrzeb, zwłaszcza osób przewlekle psychicznie chorych oraz osób przewlekle somatycznie chorych. Przy ciągle niewystarczających nakładach finansowych samorządy niechętnie podchodzą do tworzenia nowych domów pomocy społecznej. Jednocześnie należy stwierdzić, że na terenie powiatu białostockiego funkcjonują 4 domy pomocy społecznej, w tym 2 przeznaczone dla osób przewlekle psychicznie chorych z łączną liczbą 371 miejsc. Natomiast na terenie czterech powiatów, tj. kolneńskiego, sokólskiego, suwalskiego oraz zambrowskiego brak jest infrastruktury domów pomocy społecznej. Pozytywnym wnioskiem wynikającym z *Oceny* jest fakt, że zapotrzebowanie na utworzenie domu pomocy społecznej wykazało miasto Suwałki.

Alternatywną formą dla samorządowych domów pomocy społecznej są **placówki zapewniające całodobową opiekę**. Świadczą one usługi na rzecz osób w podeszłym wieku, niepełnosprawnych lub przewlekle somatycznie chorych (art. 67-69 ustawy o pomocy społecznej). Powyższe placówki mogą być prowadzone w ramach działalności gospodarczej lub działalności statutowej. Sieć oparcia tej formy pomocy w województwie podlaskim sukcesywnie wzrasta. W 2014 r., powstała kolejna nowa placówka przeznaczona dla 24

mieszkańców oraz jedna z istniejących placówek zwiększyła liczbę miejsc o 13. W związku z powyższym, na koniec 2014 r., w województwie podlaskim funkcjonowało 14 placówek, w tym 9 prowadzonych przez kościoły i fundacje w ramach działalności statutowej oraz 5 placówek prowadzonych w ramach działalności gospodarczej. Placówki te dysponowały łącznie 606 miejscami tj. o 37 miejsc więcej niż w roku ubiegłym. Przebywało w nich 518 mieszkańców tj. o 48 więcej niż w 2013 r. Wszystkie podmioty prowadzące ww. placówki posiadają wymagane zezwolenie Wojewody Podlaskiego na prowadzenie swojej działalności.

Z analizy bieżącej pracy Oddziału Nadzoru i Kontroli w Pomocy Społecznej wynika, że zainteresowanie tą formą działalności gospodarczej oraz statutowej ciągle wzrasta. Prognozy wskazują, że ten rodzaj placówek będzie nadal się rozwijał. Ponadto w ramach przeprowadzanych kontroli wynika, że w istniejących już placówkach standard świadczonych usług jest sukcesywnie podnoszony, zarówno w zakresie usług bytowych jak i opiekuńczych. Dodatkowo, placówki te objęte są stałym nadzorem min. służb sanitarnych, straży pożarnej czy nadzoru budowlanego. Zmienia się również świadomość prowadzących placówki, którzy starają się zapewnić jak najlepszą ofertę osobom umieszczanym. Jednakże standardy jakie winny spełniać placówki określone w ustawie o pomocy społecznej są znacznie zawężone w stosunku do standardu usług jakie winny być spełnione w domach pomocy społecznej.

Przepisy ww. ustawy określiły zasady kierowania do dps i placówek, wskazując jednoznacznie, że jednostki organizacyjne pomocy społecznej (ops) nie mogą kierować osób wymagających całodobowej pomocy do placówek prowadzonych w ramach działalności statutowej lub gospodarczej i ponosić kosztów w tym zakresie.

Biorąc pod uwagę liczbę osób oczekujących na umieszczenie w dps oraz wzrost liczby placówek zapewniających całodobową opiekę zasadny staje się pkt 12 rekomendacji z Oceny zasobów pomocy społecznej wskazujący, że *„W obliczu starzenia się społeczeństwa i wydłużania długości życia niezbędne jest dostosowanie udzielanej pomocy do potrzeb mieszkańców województwa podlaskiego oraz zapewnienia im odpowiednich usług opiekuńczych”*.

Sukcesywnie rozwijającą się formą pomocy w województwie podlaskim jest **sieć wsparcia dziennego dla osób z zaburzeniami psychicznymi**, która realizowana jest w środowiskowych domach samopomocy (zasięg gminny) i powiatowych ośrodkach wsparcia (zasięg powiatowy). Prowadzenie ww. jednostek jest zadaniem zleconym z zakresu administracji rządowej. Gmina lub powiat może prowadzić ośrodek wsparcia samodzielnie lub w porozumieniu ze służbami gmin ościennych lub powiatu. Ponadto w myśl art. 25 cytowanej ustawy może zlecić jego prowadzenie organizacji pozarządowej. Z dniem 1

grudnia 2014 r. rozpoczął swoją działalność nowopowstały śds w Ciechanowcu przeznaczony dla 30 uczestników. Prowadzenie placówki gmina zleciła organizacji pozarządowej.

W związku z powyższym według stanu na koniec grudnia 2014 r. w województwie podlaskim funkcjonowało 13 środowiskowych domów samopomocy oraz 5 powiatowych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

W placówkach tych jest łącznie 706 miejsc, w tym 26 miejsc hostelowych, tj.:

- 453 miejsca w środowiskowych domach samopomocy, w tym 4 miejsca hostelowe,
- 253 miejsca w powiatowych ośrodkach wsparcia, w tym 22 miejsca hostelowe.

W stosunku do roku 2013 nastąpił wzrost liczby miejsc w ośrodkach wsparcia o 89, w tym o 86 miejsc w śds (w tym 4 miejsca hostelowe) i o 3 miejsca w pow.

Zgodnie z art. 51c ust. 3 ustawy o pomocy społecznej Wojewoda corocznie ustala średnią miesięczną wojewódzką kwotę dotacji na jednego uczestnika odrębnie dla środowiskowych domów samopomocy/powiatowych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, nie wyższą niż średnia miesięczna kwota dotacji wyliczona dla województwa.

Tabela nr 1

Średnia miesięczna wojewódzka kwota dotacji na 1 uczestnika w ośrodkach wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi w województwie podlaskim w 2014 r. wynosiła:	
Środowiskowe domy samopomocy - miejsca dzienne	1.000 zł
Powiatowe ośrodki wsparcia- miejsca dzienne bez dowozu uczestników	1.000 zł
Powiatowe ośrodki wsparcia -miejsca dzienne z dowozem uczestników	1.200 zł
Środowiskowe Domy Samopomocy i Powiatowe ośrodki wsparcia - miejsca całodobowe	1.300 zł

Część placówek w związku z niespełnianiem standardów określonych w § 18 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy (Dz. U. Nr 238, poz. 1586) realizuje harmonogramy dochodzenia do standardów. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 4 grudnia 2014 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie środowiskowych domów samopomocy (Dz. U. z 2014 r., poz. 1752) czas na ich osiągnięcie został przedłużony do końca grudnia 2018 roku.

Wojewoda Podlaski systematycznie podejmuje działania mające na celu rozwój infrastruktury oraz dostosowanie istniejących ośrodków do wymaganych standardów. Tak jak

w roku ubiegłym tak i w 2014 roku Wojewoda Podlaski otrzymał z budżetu państwa dotację celową na prace remontowe w istniejących już i na nowopowstające środowiskowe domy samopomocy i powiatowe ośrodki wsparcia. W 2014 r. była to kwota 2.000.000 zł. Z otrzymanej dotacji przeprowadzono prace remontowo-modernizacyjne budynków, dostosowujące do standardów oraz doposażono pracownie. Prowadzone inwestycje pozwoliły na szybszą realizację harmonogramu dochodzenia do standardów tych jednostek oraz podniosły poziom ich funkcjonowania.

System środowiskowego wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi od kilku lat intensywnie się rozwija. Jednakże prowadzone działania wskazują, że w województwie podlaskim istnieje potrzeba ciągłego poszerzania sieci oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Na 118 gmin w województwie podlaskim śds funkcjonują na terenie tylko 11 gmin, tj. miasta Białegostoku i miasta Suwałki – 2 śds oraz po jednym śds na terenie miasta Łomża, gminy Augustów, Bielsk Podlaski, Ciechanowiec, Grajewo, Łapy, Mońki, Sokółka, Suwałki.

Nie uległa zmianie liczba powiatowych ośrodków wsparcia, które prowadzone są nadal tylko na terenie pięciu z czternastu powiatów, tj. białostockiego, hajnowskiego łomżyńskiego, suwalskiego, zambrowskiego. Na terenie trzech powiatów: kolneńskiego, siemiatyckiego i sejneńskiego nie rozwinęła się jeszcze sieć ośrodków wsparcia. Brak jest ośrodków wsparcia zarówno o zasięgu gminnym jak i powiatowym. W ubiegłym roku w tym gronie był również powiat wysokomazowiecki, który dzięki powstaniu śds w Cichanowcu posiada już na swoim terenie ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Na podkreślenie zasługuje fakt współpracy powiatów w zakresie kierowania mieszkańców powiatu lub gminy na terenie, którego nie funkcjonuje śds do ośrodka wsparcia na terenie innego powiatu lub gminy. Takie porozumienia są zawierane w miarę potrzeb.

W 2014 roku wszystkie gminy i powiaty na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 ze zm.) realizowały gminne i powiatowe programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

W ramach instytucji pomagających ofiarom przemocy w rodzinie, prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego, w województwie podlaskim w 2014 r. funkcjonowały 52 (w 2013 r. -51) **punkty konsultacyjne**, z których pomocy skorzystały 1 823 osoby (w 2013 r. - 1.420 osób). Gminy wskazują następujący charakter tych placówek:

- punkty konsultacyjne (funkcjonujące przy urzędzie miasta/gminy; działające w ramach ośrodka pomocy społecznej),

- punkty konsultacyjne działające w ramach GKRPA; punkty ds. uzależnień; dla osób z problemem alkoholowym lub przemocą w rodzinie,
- punkty informacyjno-konsultacyjne,
- punkty dla osób i rodzin w kryzysie, w tym doznających przemocy; punkty interwencyjne; socjoterapeutyczne, itp.

Wiele gmin prowadzi poradnictwo i konsultacje w ramach statutowej działalności ośrodka pomocy społecznej.

W województwie podlaskim w 2014 r. funkcjonowało 6 **ośrodków interwencji kryzysowej** (działających zarówno jako wyodrębnione jednostki, jak i działy w strukturach mops/pcpr), w tym 5 z miejscami całodobowego pobytu. Placówki dysponowały łącznie 49 miejscami całodobowymi. Dla porównania – w 2013 r. funkcjonowało łącznie 7 ośrodków interwencji kryzysowej, prowadzonych przez powiaty, w tym 6 z miejscami całodobowymi. Placówki dysponowały łącznie 57 miejscami całodobowego pobytu.

Z różnorodnej pomocy ośrodków interwencji kryzysowej skorzystało w 2014 r. 839 osób tj. o 305 osób mniej niż w 2013 r., w tym 181 osób uzyskało pomoc w formie całodobowego schronienia tj. o 110 osób więcej niż w 2013 r. gdzie z całodobowego schronienia skorzystało 71 osób.

Podobnie jak w latach poprzednich, w 2014 r., na terenie województwa funkcjonowały dwa **specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie** (w powiatach kolneńskim i suwalskim, w strukturach pcpr), które dysponują łącznie 24 miejscami całodobowego pobytu. Pomoc osobom dotkniętym problemem przemocy w rodzinie realizowana jest w tych ośrodkach w trzech obszarach: interwencyjnym, terapeutyczno-wspomagającym oraz w zakresie zapewnienia potrzeb bytowych. W 2014 r. specjalistyczne ośrodki wsparcia udzieliły łącznie pomocy 252 osobom (w 2013 r. – 101 osobom), w tym 30 osób (19 w roku poprzednim) skorzystało z pomocy w formie całodobowego schronienia. W zakresie standardu usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w województwie podlaskim obie placówki spełniają wymagania wynikające z przepisów.

W 2014 r. 3 powiaty i 17 gmin przeprowadziło łącznie 36 **lokalnych kampanii społecznych, mających na celu podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej** w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie oraz zmianę postrzegania przez społeczeństwo problemu przemocy w rodzinie.

Ponadto, 15 gmin i 3 powiaty przeprowadziły lokalne kampanie społeczne, upowszechniające informacje w zakresie możliwości i form uzyskania min. pomocy

psychologicznej, medycznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej. W ramach tych kampanii opracowano i upowszechniono łącznie 37299 materiałów informacyjnych.

Na terenie województwa 2 powiaty i 8 gmin podejmowało współpracę z kościołami lub związkami wyznaniowymi w celu wprowadzenia elementów edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach działania poradni prowadzonych przez kościoły lub związki wyznaniowe lub do programów nauk przedmażeńskich.

W praktyce przeciwdziałania przemocy w rodzinie od wielu lat promowane jest podejście interdyscyplinarne, jako forma współpracy między służbami działającymi w obszarze przeciwdziałania zjawisku. Przełomowym rozwiązaniem w kierunku wzmocnienia idei pracy interdyscyplinarnej było powołanie w drodze nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w 2010 roku, dwóch istotnych podmiotów funkcjonujących w gminach: zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych. We wszystkich 118 gminach woj. podlaskiego funkcjonują od tego czasu **zespoły interdyscyplinarne**, z których pomocy w 2014 r. skorzystało łącznie 4 496 osób (w tym 976 dzieci) w 2 095 rodzinach. W ramach zespołów utworzono 2 234 **grupy robocze** (w 2013 r. utworzonych zostało 1 885 grup.), powoływane zgodnie z potrzebami, do rozpatrywania indywidualnych przypadków; grupy objęły w 2014 r. pomocą 10 382 osoby (w tym 2 555 dzieci) w 3 695 rodzinach.

Zarówno gminy jak i powiaty udzielały **pomocy i wsparcia** osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, min. w formie poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego. W 2014 r. pomocą w formie takiego poradnictwa objęto 5 217 osób w gminach oraz 1 582 osoby w powiatach.

W 2014 r. pomocy w otrzymaniu **mieszkania socjalnego** udzielono tylko jednej rodzinie (a w 2013 r. pomocy w tej formie udzielono łącznie 79 osobom w 65 rodzinach) co w głównej mierze wskazuje na brak mieszkań socjalnych w zasobach gmin. Na ich rozwój wskazuje pkt 2 rekomendacji z Oceny tj. *„Mając na uwadze tendencje demograficzne oraz potrzeby mieszkańców istnieje konieczność utrzymania oraz rozwijania istniejącej infrastruktury budownictwa socjalnego, poprzez dostosowanie zasobów do rosnących potrzeb mieszkańców”*.

W 2014 r. 4 powiaty oraz 2 gminy opracowały i realizowały łącznie 7 **programów terapeutycznych i pomocy psychologicznej** dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie. W programach terapeutycznych uczestniczyło łącznie 127 osób, w tym 32 dzieci; program ukończyły 83 osoby. W roku poprzednim z tej formy pomocy skorzystało ogółem 247 osób.

Do roku 2010 Niebieska karta dotycząca przemocy w rodzinie – wypełniana przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej i przekazywana instytucjom działającym na rzecz osób pokrzywdzonych, stanowiła załącznik do wywiadu środowiskowego. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13.09.2011 r. w sprawie **procedury „Niebieskie Karty”** oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. Nr 209, poz. 1245) wprowadziło specjalną procedurę interwencji wobec przemocy w rodzinie pod nazwą „Niebieskie Karty”. Procedura ta określa algorytm postępowania służb od momentu uzyskania informacji o akcie przemocy w rodzinie, poprzez podjęcia określonych działań zaradczych, pomocowych, realizację indywidualnego planu pomocy, aż do zakończenia postępowania. W 2014 r. jednostki pomocy społecznej wypełniły 338 formularzy „Niebieska Karta – A” (w roku 2013 r. - 339), przy czym ogółem wszystkie instytucje ustawowo uprawnione do wszczęcia procedury wypełniły łącznie 4 235 NK-A (w roku 2013 – 2 762). Członkowie zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych sporządzili 2 911 formularzy „Niebieska Karta – C” (w 2013 r. – 1 935) oraz 2 377 formularzy „Niebieska Karta – D” (w roku 2013 – 1 623). Na skutek ustania przemocy i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy procedurę zakończono w 2 193 przypadkach (w roku 2013 w 1165 przypadkach); natomiast w wyniku braku zasadności podejmowania działań procedurę zakończono w 872 przypadkach (w 2013 r. w 254 przypadkach). Łącznie w roku 2014 procedurą objętych było 5 113 rodzin, w tym wszczęto procedurę w 2014 r. wobec 3 228 rodzin.

Liczba dzieci, które zostały odebrane z rodziny przez pracownika socjalnego wykonującego obowiązki służbowe w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie (na podstawie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie) wyniosła w 2014 roku 18 (dwukrotnie więcej niż w roku 2013). Większość z tych dzieci umieszczono w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

W 2014 r. 14 powiatów realizowało **programy oddziaływań korekcyjno-educacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie**; oddziaływaniami objęto 233 osoby, pełny program ukończyło 150 osób, co stanowi 64,37%. Analogicznie w 2013 r. oddziaływaniami objęto 280 osób a pełny program ukończyło 191 osób. Sześć powiatów prowadziło oddziaływania na terenie aresztu śledczego/ zakładu karnego.

W roku 2014 r. samorząd województwa zorganizował szereg różnorodnych **szkoleń** (min. dla pracowników pierwszego kontaktu z zakresu tematyki przeciwdziałania przemocy w rodzinie, dla przedstawicieli Policji dotyczące procedury „Niebieskie Karty”, dla członków

GKRPA w zakresie wzmocnienia ich wiedzy i umiejętności, 56-godzinny kurs specjalistyczny pn. „Praca z osobą stosującą przemoc w rodzinie”, 32-godzinny kurs specjalistyczny pn. „Praca z dzieckiem doznającym przemocy w rodzinie”). Odbyły się również liczne seminaria i konferencje. Łącznie z ww. przedsięwzięć skorzystało ponad 500 osób.

Analizy Wydziału Polityki Społecznej PUW na temat zjawiska przemocy w rodzinie na terenie województwa podlaskiego dokonywane są w oparciu o dane statystyczne przekazywane w poszczególnych latach do PUW bezpośrednio przez 118 ośrodków pomocy społecznej oraz 17 powiatowych centrów pomocy rodzinie.

Podsumowując informacje zawarte w jednostkowych sprawozdaniach z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, a także prowadzone przez służby Wojewody kontrole z zakresu prawidłowości realizacji przez gminy i powiaty zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, należy wyciągnąć następujące wnioski:

1. Zadania wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie są sukcesywnie realizowane (wg stanu na koniec grudnia 2014 r. wszystkie jst opracowały i realizują programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, we wszystkich gminach powołano i funkcjonują zespoły interdyscyplinarne, większość powiatów realizuje programy profilaktyczne mające na celu udzielenie specjalistycznej pomocy).
2. Wzrósł poziom wiedzy i świadomości przedstawicieli służb działających w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na temat złożoności zjawiska oraz zagrożeń jakie ze sobą niesie, jednakże w dalszym ciągu osoby pracujące z rodzinami widzą potrzebę szkoleń i dalszego rozwoju w tym temacie.
3. Różnorodność podejmowanych przez gminy i powiaty działań o charakterze profilaktycznym i edukacyjnym spowodowała większe uwrażliwienie społeczności lokalnych na problem przemocy, a także wzrost wiedzy na temat instytucji pomocowych oraz proponowanych przez nie form wsparcia.
4. Nastąpił rozwój sieci instytucji wspierających osoby uwikłane w problem przemocy, a także wzrosła liczba profesjonalistów udzielających pomocy – szeroka gama prowadzonych oddziaływań pozwala na dostosowanie pomocy adekwatnie do potrzeb osób potrzebujących oraz ułatwiła dostęp do nich.
5. Potrzeba dokonywania przez poszczególne gminy i powiaty systematycznej lokalnej diagnozy zjawiska, monitorowanie podejmowanych działań oraz konieczność

sporządzania sprawozdawczości dała możliwość weryfikacji zakładanych celów oraz metod skutecznego ich osiągnięcia – adekwatnie do zmieniających się potrzeb i rozmiarów zjawiska.

6. Niejednokrotnie stwierdza się wszczynanie przez Policję procedury „Niebieskie Karty” w sytuacjach nieporozumień, konfliktów małżeńskich, rodzinnych, które nie wiążą się bezpośrednio z problemem przemocy.
7. Wzrósł poziom świadomości służb i instytucji na temat zjawiska przemocy wobec osób starszych.
8. Istnieje konieczność rozwiązań systemowych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, tj. przeciwdziałanie bezrobociu, zapobieganie problemom alkoholowym, wzbogacenie oferty kierowanej do dzieci i młodzieży – poszukiwanie aktywnych form spędzania czasu, działania profilaktyczne kierowane do ogółu społeczeństwa itp.
9. Istnieje potrzeba zacieśnienia współpracy pcpr i ops z sądami, policją, kuratorami oraz innymi służbami i instytucjami działającymi w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zintensyfikowanie działań zmierzających do objęcia osób stosujących przemoc wszechstronną pomocą, w szczególności poddania ich oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym. W dalszym ciągu nie wszystkie powiaty wypełniają ustawowy obowiązek opracowania i realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, a w konsekwencji zbyt mała liczba osób stosujących przemoc w rodzinie poddawana jest takim oddziaływaniom.
10. Brak organizacji pozarządowych na terenie gmin realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, powoływanie do składu ZI podmiotów nie działających w tym zakresie.
11. W wielu gminach i powiatach nadal brakuje placówek, w których osoby doznające przemocy w rodzinie mogłyby uzyskać wszechstronną pomoc. Niejednokrotnie przeszkodą w skorzystaniu z pomocy specjalistycznych placówek jest duża odległość między placówką a miejscem zamieszkania osób chcących skorzystać z pomocy (np. na terenie innego powiatu), brak środków finansowych na dojazd do placówki, brak dogodnych połączeń komunikacyjnych itp.
12. Brak dostatecznej współpracy pomiędzy instytucjami odpowiedzialnymi za realizację zadań, małe zaangażowanie niektórych instytucji np. ochrony zdrowia, oświaty.
13. Prawidłowa realizacja zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wymaga wsparcia budżetów gminnych środkami finansowymi zabezpieczonymi w budżecie państwa.

Realizacja zadań wynikających z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, a przede wszystkim ustawowych uregulowań prawnych w tym zakresie, przyczyniła się do budowania systemowego podejścia do problematyki przemocy w rodzinie. Niemniej zjawisko przemocy w rodzinie jest wciąż poważnym problemem społecznym; należy zatem kontynuować intensywne działania w zakresie przeciwdziałania temu zagrożeniu, podejmowane zarówno na wszystkich szczeblach administracji publicznej, jak również przez podmioty niepubliczne funkcjonujące w środowiskach lokalnych.

4. Analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej.

Potrzebą zapewnienia stabilnego porządku w życiu publicznym i bezpieczeństwa osobistego jest między innymi wartość społeczna, która bezpośrednio ingeruje w sferę wolności i praw podmiotowych jednostki. Prawa socjalne, w tym prawo do pomocy społecznej, zabezpieczenia społecznego tak, aby każdemu człowiekowi, który nie dysponuje wystarczającymi środkami zapewnić godny byt mają znaczenie szczególne.

Państwo w swoich przyjętych unormowaniach prawnych stosowanych przez organy wykonawcze oraz od swojej wizji uzależnia zakres i sposób realizowania polityki społecznej, w tym prawa do pomocy społecznej. Wsparcie udzielane jest osobom i rodzinom będącym w trudnej sytuacji życiowej na podstawie regulacji prawnych. Zaspakajanie potrzeb osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej nie jest równoznaczne z tym, że państwo pomaga wszystkim i bez żadnych ograniczeń. System świadczeń pomocy społecznej oparty jest na potrzebie bieżącego wsparcia obywatela, w pokonaniu nieoczekiwanych zdarzeń, nieprzewidywalnych przy normalnym zaangażowaniu zdolności przewidywania oraz trudnych do przewyciężenia z uwzględnieniem przeciętnej miary staranności życiowej.

Możliwość ubiegania się o świadczenie z pomocy społecznej oznacza prawo do pomocy społecznej. Natomiast prawo do świadczenia wiąże się ze spełnieniem wymogów do otrzymania konkretnego, zindywidualizowanego świadczenia. Oznacza to, że prawo do pomocy społecznej nie jest równoznaczne ze spełnieniem wymogów do otrzymania wszystkich świadczeń występujących w pomocy społecznej, natomiast osoba lub rodzina spełniająca wymogi do otrzymania świadczenia z pomocy społecznej będzie miała prawo do pomocy społecznej. Niezbędne zatem jest wyznaczenie zakresu podmiotowego prawa do pomocy społecznej oraz przedstawienie przesłanek, których spełnienie warunkuje uzyskanie

tego prawa. Określone organy realizują to prawo poprzez przewidziany tryb, a co za tym idzie występuje potrzeba uchwycenia przesłanek wpływających na prawo nie tylko do korzystania z danego świadczenia, ale także na proces ich przyznawania. Z organizacji państwa i prowadzenia skutecznej polityki społecznej wynikają uwarunkowania tego prawa. Znajomość zjawisk i kierunków zachodzących zmian, a także ich dynamiki wywołuje powstawanie jednostek prowadzących rzetelne analizy w przedmiotowym obszarze. Ma to pozwolić na dopasowanie odpowiednich działań do potrzeb w danym zakresie, gdzie zachodzą zmiany.

Uzyskana wiedza umożliwia lepsze planowanie i wytyczanie kierunków dalszego rozwoju działań i strategii rozwiązywania problemów społecznych na różnych szczeblach, poprzez prowadzenie i upowszechnianie badań, ekspertyz i analiz oraz monitorowanie sytuacji w obszarze integracji społecznej w regionie. Informacje na temat zasobów społeczności lokalnych ułatwiają planowanie rozwoju usług społecznych oraz stanowią podstawę do planowania budżetu na następny rok.

Każdego roku jednostki pomocy społecznej dokonują szczegółowej analizy i oceny zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej. Zapotrzebowanie na świadczenia z zakresu pomocy społecznej uzależnione jest w znacznej mierze od skali zjawiska bezrobocia i liczby osób niepełnosprawnych zamieszkujących teren województwa. W 2014 r. bezrobocie w województwie podlaskim wyniosło 13,1%, przeciętne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw woj. podlaskiego wyniosło 3337,51 zł i było niższe od przeciętnego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw kraju o 605,16 zł.

Zgodnie z „*Oceną*” najczęstszą przyczyną przyznawania świadczeń z pomocy społecznej przez ops w województwie podlaskim w 2014 r. było ubóstwo. Pomocy tej udzielono 30 236 liczbie rodzin, przy 79 591 osobach w rodzinie. Stanowiło to 66% wszystkich rodzin korzystających z pomocy i wsparcia. Miasto Białystok udzieliło największego wsparcia z tytułu ubóstwa, bo aż 6 486 rodzinom. Gminami, które udzieliły wsparcia od 222 do 1 860 rodzinom to: Lipsk, Dąbrowa Białostocka, Sokółka, Czarna Białostocka, Wasilków, Gródek, Narew, Bielsk Podlaski, Hajnówka, Czeremcha, Siemiatycze, Ciechanowiec, Łapy, Zambrów, m. Łomża, Zbójna, Szczuczyn, Grajewo, Rajgród, Goniądz, Augustów, Suwałki.

Na dalszych miejscach w hierarchii powodów przyznawania świadczeń z pomocy społecznej w województwie podlaskim jest bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność.

Pomocy w związku z przyczyną bezrobocia udzielono 24 689 rodzinom, przy 63 125 osobach w rodzinie (54% wszystkich rodzin korzystających ze wsparcia). Największego wsparcia udzielono w mieście Białystok – 5 793 rodzinom. Od 174 do 1495 rodzinom udzielono w gminach: Sejny, Suwałki, Augustów, Rajgród, Grajewo, Szczuczyn, Kolno, m. Łomża, Zambrów, Mońki, Dąbrowa Białostocka, Sokółka, Czarna Białostocka, Wasilków, Supraśl, Gródek, Choroszcz, Łapy, Juchnowiec Kościelny, Bielsk Podlaski, Narew, Hajnówka, Czeremcha, Siemiatycze.

Częstą przyczyną udzielania pomocy i wsparcia była również długotrwała lub ciężka choroba. Pomocy z tego powodu udzielono 13 382 rodzinom przy 31 612 osobach w rodzinie. W roku 2014 wzrosła liczba rodzin objętych pomocą społeczną w powiatach o 76 w stosunku do 2013 r.

Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności w 2014 r. wydały ogółem 20817 orzeczeń o niepełnosprawności, w tym 18 406 osobom dorosłym, 2411 dzieciom. W porównaniu z rokiem ubiegłym liczby te zmniejszyły się, analogicznie: o 689, o 663, o 26.

Z powodu niepełnosprawności w roku *Oceny* udzielono wsparcia 13 306 rodzinom, w tym 28072 liczbie osób. Największego wsparcia udzielono na terenie powiatu suwalskiego - 382 rodziny, łomżyńskiego - 129 rodzin, hajnowskiego - 98 rodzin. W roku 2014 nastąpił spadek liczby rodzin objętych pomocą społeczną w powiatach o 98 w stosunku do roku 2013.

W stosunku do roku 2013 największy wzrost w 2014 roku wystąpił w przypadku liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej, z powodu przemocy w rodzinie oraz potrzeby ochrony macierzyństwa.

Zmniejszyła się liczba osób korzystających ze świadczeń z powodu bezrobocia o 1688, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych o 518, ubóstwa o 347, długotrwałej lub ciężkiej choroby o 161, trudności w przystosowaniu się po zwolnieniu z zakładu karnego o 102.

W roku oceny najmniej osób skorzystało ze wsparcia systemu pomocy społecznej z uwagi na potrzebę wsparcia z tytułu sieroctwa - 53 rodziny, narkomanii - 83 rodziny oraz klęsk żywiołowych i ekologicznych - 52 osoby.

W przypadku rodzin korzystających z pomocy z tytułu bezrobocia, ubóstwa i przemocy w rodzinie, przewiduje się największą dynamikę wzrostu, analogicznie: o 311, o 289, o 189.

Dane prognozujące na rok 2015 sygnalizują że na terenie województwa podlaskiego będzie wzrastać liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej. Przewiduje się, że zasiłek okresowy z tytułu bezrobocia zostanie wypłacony o 1,35% osób więcej, z tytułu

długotrwałej choroby o 2,17 % osobom, z tytułu niepełnosprawności o 2,13% osobom. Przeprowadzona prognoza na 2015 rok pokazuje również pozostałe powody udzielenia świadczeń z pomocy społecznej i wsparcia z tendencją zwyżkową.

Powyższe dane pochodzą z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2014 r. w województwie podlaskim w 2014 r. sporządzonej przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku.

5. Realizacja zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych.

Główną funkcją pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Prawidłowe wypełnianie zadań wymaga rzetelnej identyfikacji źródeł problemów i zjawisk generujących trudne sytuacje, mających wpływ na funkcjonowanie człowieka, a w dalszym postępowaniu monitorowanie następujących zmian w jego środowisku. Jedną z zasadniczych cech pomocy społecznej jest praca z człowiekiem, pomoc w przezwyciężaniu codziennych jego trudności, nie mniej jednak równie ważnym zadaniem jest podejmowanie działań identyfikowania potrzeb i szukanie nowych rozwiązań w likwidowaniu ich przyczyn. Przed ośrodkami pomocy społecznej postawiony jest cel prawidłowego i skutecznego rozpoznawania i monitorowania sytuacji społecznej osób wymagających objęcia pomocą.

Ustawodawca wskazał narzędzia, które służą do określenia podstaw prawidłowego, skutecznego i efektywnego działania. Do nich należą w pierwszym rzędzie opracowanie strategii rozwiązywania problemów społecznych, która zgodnie z art. 16b ustawy o pomocy społecznej powinna zawierać w szczególności diagnozę sytuacji społecznej, prognozę zmian w zakresie objętym strategią, w swej treści powinna akcentować konkretne obszary oraz uwzględniać programy pomocy społecznej poprzez określenie głównych i długofalowych celów i przyjęcie kierunków działania oraz wskazanie koniecznych do zrealizowania celów zasobów (m.in. finansowych, kadrowych). Ponadto obowiązek corocznego składania radzie gminy/powiatu sprawozdań z działalności jednostki oraz przedstawianie potrzeb w zakresie pomocy społecznej, które powinny być uwzględniane przy opracowywaniu i kierowaniu do wdrożenia lokalnych programów pomocy społecznej (art. 110 ust. 9 i 10 ustawy o pomocy społecznej). Instrument pozwala na systematyczną analizę i ocenę poszczególnych etapów realizacji postawionych przez daną jednostkę samorządu terytorialnego celów. Należy też zauważyć, że istotną rolę w opracowaniu i rozeznaniu potrzeb społecznych mogą spełniać

organizacje społeczne i pozarządowe. Wymaga to nawiązania ściślejszej współpracy w zakresie pozyskiwania danych o osobach potrzebujących pomocy.

Na podstawie kontroli ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie przeprowadzonych w 2014 r. przez służby wojewody w ramach nadzoru i kontroli realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej można stwierdzić, że wszystkie jednostki samorządu terytorialnego posiadają opracowane strategie rozwiązywania problemów społecznych. W niektórych przypadkach strategie na kolejne lata były podejmowane z opóźnieniem, po wygaśnięciu obowiązywania dotychczasowych. Często strategie też nie zawierały wszystkich elementów określonych w art. 16b ust. 2 ustawy o pomocy społecznej, w szczególności prognozy zmian objętych strategią, wskaźników realizacji działań, w znikomym stopniu posiadały ujęte ramy finansowe.

Sprawozdania z działalności jednostki były sporządzane przez wszystkie skontrolowane jednostki, ale nadal w niektórych przypadkach w śladowy sposób ujmowano w nich potrzeby w zakresie pomocy społecznej wynikające z ich analizy.

Współpraca ośrodków pomocy społecznej z organizacjami społecznymi i pozarządowymi polegała głównie na zlecaniu zadań z zakresu pomocy społecznej. Zgodnie z *Oceną* w 2014 r. gminne jednostki pomocy społecznej zleciły w trybie działalności pożytku publicznego 156 zadań organizacjom pozarządowym, na kwotę 19 204,666 zł natomiast powiatowe centra pomocy rodzinie 15 organizacjom na łączną kwotę 2 202 608 zł. Jednakże w 2014 r. pojawił się inny wspólny obszar działania jednostek pomocy społecznej i organizacji pozarządowych - dystrybucja żywności dla najbiedniejszych rodzin. Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020 (następca programu PEAD) jest krajowym programem operacyjnym współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Najbardziej Potrzebującym, który realizowany jest w oparciu o rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 223/2014 z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (Dz. Urz. UE L 72 z 12.03.2014 r., str. 1). (FEAD). Uczestnicy programu zostali zobowiązani do wzajemnej współpracy w zakresie:

- dostarczania odbiorcom pomocy informacji o miejscach, w których osoby mogą skorzystać z działań w ramach projektów EFS oraz pomocy osobom potrzebującym w korzystaniu z takich działań,
- udzielenia pomocy osobom korzystającym ze wsparcia FEAD na drodze do aktywizacji społecznej,
- oceniania czy poszczególne osoby objęte pomocą żywnościową wymagają wsparcia aktywizacyjnego oraz informowania odbiorców końcowych o możliwościach uzyskania

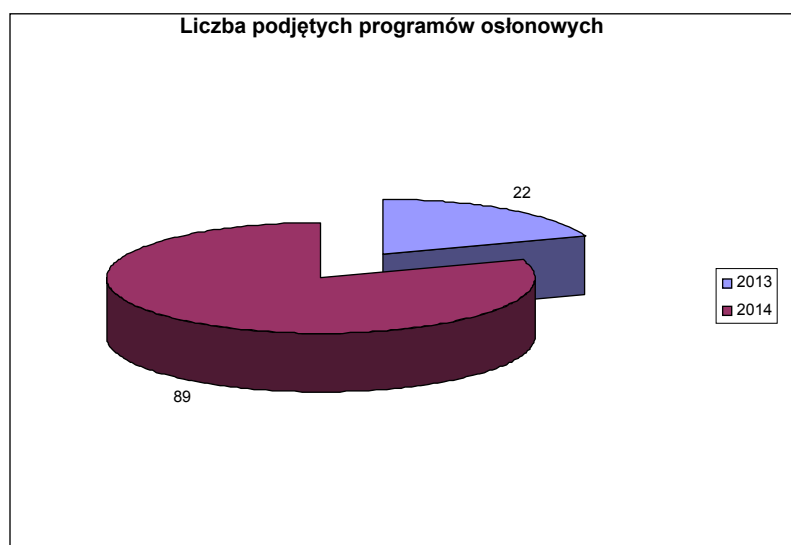
takiego wsparcia ze środków EFS w poszczególnych regionach (informowania o możliwości uczestnictwa w konkretnych projektach),

- kierowania osób zgłaszających chęć korzystania z pomocy żywnościowej do ops celem oceny w zakresie możliwości objęcia wsparciem aktywizacyjnym.

Podobnie jak w roku poprzednim gminy i powiaty podejmowały ukierunkowane działania z zakresu pomocy społecznej poprzez uczestniczenie w konkretnych programach rządowych, tworzenie i realizowanie programów osłonowych, realizowanie projektów współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Z dniem 31 grudnia 2013 roku wygasła ustawa z dnia 29 grudnia 2005 r. o ustanowieniu programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” (Dz. U. Nr 267, poz. 2259 ze zm.) oraz został ustanowiony uchwałą Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r. owy wieloletni program wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020 (M. P. z 2013 r., poz. 1024), który „wymusił” podjęcie programów osłonowych w celu kontynuowania możliwości dożywiania dzieci w szkołach, na zasadach wyjątkowych, bez konieczności przeprowadzania wywiadów środowiskowych oraz decyzji administracyjnych. Zgodnie ze sprawozdaniem „Doż. 2015-2015” sporządzonym przez ośrodki pomocy społecznej województwa podlaskiego, w 2014 roku programy osłonowe w powyższym zakresie podjęło 89 gmin, co spowodowało znaczny wzrost ich liczby w stosunku do roku poprzedniego, kiedy to na terenie województwa funkcjonowały 22 programy .

Wykres 7 Liczba programów osłonowych realizowanych przez jednostki.

Z *Oceny* wynika, że wzrasta również liczba konkursów ogłaszanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej do których jednostki z województwa podlaskiego są kwalifikowane.

Wykres 8. Liczba konkursów ogłaszanych przez MPiPS do których jednostki zostały zakwalifikowane.

Tym samym nastąpił również wzrost w liczbie beneficjentów uczestniczących w projektach ogłaszanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Liczba objętych projektami w 2014 r. wyniosła 47 506 osób, natomiast w roku poprzednim 19 558 osób.

W przypadku realizacji zadań współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego, w 2014 r. jednostki pomocy społecznej realizowały (zarówno ośrodki pomocy społecznej jak i powiatowe centra pomocy rodzinie) 59 projektów tj. o 5 mniej niż w roku poprzednim. Liczba beneficjentów uczestniczących w projektach w 2014 r. była nieznacznie wyższa niż w roku 2013 (3714 osoby) i wyniosła 3812 osób.

6. Rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Do głównych zadań pomocy społecznej należą analiza i ocena zjawisk społecznych, inicjowanie i rozwijanie nowych form pomocy społecznej i usług socjalnych będących odpowiedzią na pojawiające się potrzeby społeczne, dlatego też instytucje pomocy społecznej

nie ograniczają się tylko do świadczeń i usług zdefiniowanych w ustawie, sięgając po nowe formy pomocy.

Centra Integracji Społecznej i kluby integracji społecznej, które powstały należą do form reintegracji społecznej i zawodowej, które cieszą się coraz większym zainteresowaniem. Zasady prowadzenia klubów integracji społecznej oraz działalności centrów integracji społecznej (w tym zasady tworzenia, kierowania do centrów i uczestnictwa) określa ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r., o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225 z późn. zm.).

Działalność centrów i klubów stanowi uzupełnienie funkcjonującego w województwie podlaskim systemu pomocy bezrobotnym o nowe skuteczne i kompleksowe podejście, realizowane we współpracy z instytucjami rynku pracy oraz innym grupom nieaktywnym zawodowo z powodu, min. niepełnosprawności, choroby. W województwie podlaskim na koniec 2014 roku funkcjonowało 12 cis oraz w rejestrze Wojewody Podlaskiego wpisanych było 6 kis. Obie formy realizują reintegrację zawodową i społeczną poprzez prowadzenie dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym programów edukacyjnych, które obejmują, m.in. nabywanie umiejętności zawodowych na rynku pracy, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych, a także nabywanie innych umiejętności niezbędnych do codziennego życia.

Realizacja zadań przez ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie i inne jednostki organizacyjne pomocy społecznej zależy w głównej mierze od kompetencji zawodowych zatrudnionych osób. Podstawowym narzędziem pracy pracownika socjalnego jest on sam. W województwie dostrzega się potrzebę dalszego kształcenia kadr pomocy społecznej oraz samokształcenia w zakresie kompetencji zawodowych rozumianych jako wiedza, umiejętności, doświadczenie, zdolności i motywacja oraz empatii, decydujących o skuteczności podejmowanych działań, a tym samym wpływających na realizację celów instytucji.

Działania podejmowane w wielu instytucjach uzależnione są od jednoczesnej realizacji programów unijnych oraz programów osłonowych. W województwie rozwija się polityka informacyjna odnośnie realizowanych programów oraz promowana jest ona w ramach otwartych konkursów ofert.

Pomimo rozwijającej się infrastruktury pomocy społecznej w województwie podlaskim, powstawania dziennych placówek wsparcia środowiskowego od lat utrzymuje się tendencja wzrostowa liczby osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy społecznej z

powodu niepełnosprawności, która jednoznacznie wskazuje na potrzebę tworzenia nowych dziennych jednostek pomocy społecznej, które zapewnią realizację podstawowych potrzeb osób niepełnosprawnych.

7. Działania nadzorcze Wojewody Podlaskiego.

Wśród przysługujących wojewodzie kompetencji wobec samorządu terytorialnego dominują kompetencje nadzorczo – kontrolne. Przepisy stanowią umocowanie organu do działań nadzorczych nad gminą, powiatem i województwem samorządowym i powodują, że sprawowanie nadzoru jest jedną z najważniejszych funkcji wojewody.

Wojewoda odpowiada na obszarze województwa za wykonanie polityki rządu i w związku z tym, również za realizację zadań administracji rządowej w sferze zleconej lub powierzonej jednostkom samorządowym z obszaru województwa. Wojewoda sprawuje nadzór nad działalnością samorządu terytorialnego, na podstawie kryterium zgodności z prawem.

Z funkcją nadzorczą wojewody koresponduje szereg szczególnych uprawnień wskazanych w ww. art. 22 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, tzn., że zadania wojewody polegają głównie na kontrolowaniu, ocenianiu, koordynowaniu i nadzorowaniu działalności samorządu i innych podmiotów w dziedzinie pomocy społecznej. Wojewoda ustala sposób wykonania zadań z zakresu administracji rządowej przez jednostki samorządu terytorialnego oraz nadzoruje te jednostki w zakresie realizacji wszystkich zadań pomocy społecznej.

W celu zapewnienia efektywności kontroli w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej ustawodawca, w ustawie o pomocy społecznej, w sposób szczegółowy określił wymagania, co do liczby zatrudnionych inspektorów ds. kontroli oraz wymagania, co do ich kwalifikacji.

Czynności kontrolne w imieniu i z upoważnienia wojewody, zgodnie z art. 127 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, przeprowadza zespół pracowników właściwej do spraw pomocy społecznej komórki organizacyjnej urzędu wojewódzkiego, w składzie co najmniej dwóch osób. W wydziale właściwym do spraw pomocy społecznej urzędu wojewódzkiego, w komórce organizacyjnej do spraw nadzoru i kontroli w pomocy społecznej zatrudnia się nie mniej niż 1 inspektora na 25 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, działających w danym województwie (art. 127b).

W 2014 roku łączna liczba pracowników realizujących zadania wojewody z zakresu pomocy społecznej w Wydziale Polityki Społecznej wynosiła 13 osób (w 2013 r., - 16 osób). Zadania nadzorcze i kontrolne w zakresie pomocy społecznej realizowało 8 pracowników Oddziału Nadzoru i Kontroli w Pomocy Społecznej: kierownik, 1 główny specjalista ds. nadzoru i kontroli domów pomocy społecznej, środowiskowych domów samopomocy i placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku oraz 6 głównych specjalistów ds. nadzoru i kontroli regionalnego ośrodka polityki społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, ośrodków pomocy społecznej i środowiskowych domów samopomocy/pow. Standard zatrudnienia w komórce określony w art. 127 b ustawy o pomocy społecznej został spełniony. Pozostałych 5 pracowników realizowało zadania pomocy społecznej w Oddziale Planowania i Analiz.

Działalność kontrolna w 2014 roku prowadzona była (jak w każdym roku) na podstawie planu kontroli Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku na dany rok, zatwierdzony przez Wojewodę Podlaskiego.

Kontrolerzy przeprowadzili w 2014 roku 68 kontroli (w 2013 r., łącznie 63), w tym:

- w ośrodkach pomocy społecznej 42 (w 2013 roku 36) kontrole w zakresie realizacji zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej, w tym: 40 kompleksowych (w 2013 roku 31), kontrolą objęto realizację zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym (art. 17 ust. 1 cyt. ustawy), zadań własnych gminy (art. 17 ust. 2 ustawy), zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę (art. 18 ustawy), niektóre zadania wynikające z art. 110 ustawy o pomocy społecznej, zasoby kadrowe, w tym kwalifikacje pracowników oraz zasoby materialne oraz w związku z doniesieniami o występujących nieprawidłowościach, 2 kontrole doraźne (w 2013 roku 0), w ośrodkach pomocy społecznej nie przeprowadzano kontroli sprawdzających (w 2013 roku 5),
- w powiatowych centrach pomocy rodzinie przeprowadzono 1 kontrolę kompleksową (w 2013 roku 6). W powiatowym centrum pomocy rodzinie i jednym ośrodku skontrolowano również realizację zadań własnych powiatu (art. 19 cyt. ustawy), zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat (art. 20 cyt. ustawy) i niektóre zadania wynikające z art. 112 ustawy o pomocy społecznej.

Skontrolowane jednostki pod względem wykonywania zadań były oceniane pozytywnie (w 6 przypadkach), pozytywnie z uchybieniami (w 5 przypadkach), pozytywnie z nieprawidłowościami (w 31 przypadkach), negatywnie (w 1 przypadku). W dwóch przypadkach zalecono zwrot udzielonej dotacji celowej udzielonej na realizację specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami

psychicznymi w części pobranej na świadczenie specjalistycznych usług przez osoby nieuprawnione.

W 2014 roku w 21 dps przeprowadzono 8 kontroli (w 2013 roku 12), w tym 7 kompleksowych (w 2013 roku również 7) oraz 1 doraźna (w 2013 roku 5). Przedmiotem kontroli kompleksowych było przestrzeganie standardu świadczonych usług określonych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej (Dz. U. z 2012 r., poz. 964) oraz zgodność zatrudnienia pracowników z wymaganymi kwalifikacjami określonymi w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 18 marca 2009 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1050, ze zm.).

W minionym okresie nie zarejestrowano skarg na funkcjonowanie domów pomocy społecznej, w tym o poziomie świadczonych usług. Należy stwierdzić również, że pomimo stwierdzonych w trakcie kontroli uchybień i nieprawidłowości jakość świadczonych usług oceniona została na wysokim poziomie. Na 7 przeprowadzonych kontroli, działalność kontrolowanych jednostek oceniono: pozytywnie - 3, pozytywnie z uchybieniami – 2, pozytywnie z nieprawidłowościami - 2. Ocen negatywnych nie wystosowano.

W 2014 roku przeprowadzono 6 kontroli kompleksowych w ośrodkach wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi (w 2013 roku 4), w tym 4 kontrole w środowiskowych domach samopomocy (w 2013 roku 2) oraz 2 kontrole w powiatowych ośrodkach wsparcia (w 2013 roku 2). Przedmiotem kontroli kompleksowych była organizacja i funkcjonowanie ośrodka, przestrzeganie standardu świadczonych usług, zgodność zatrudnienia pracowników z wymaganymi kwalifikacjami.

Stwierdzone nieprawidłowości i uchybienia w trakcie przeprowadzonych kontroli dotyczyły nieprawidłowej organizacji i funkcjonowania oraz nieprzestrzegania standardu świadczonych usług. Działalność kontrolowanych jednostek oceniono: pozytywnie – 2, pozytywnie z uchybieniami – 2 oraz 2 pozytywnie z nieprawidłowościami.

W 2014 roku przeprowadzono 9 kontroli w placówkach zapewniających całodobową opiekę (w 2013 roku 11), w tym 6 kontroli kompleksowych (w 2013 roku 5) i 3 kontrole doraźne (w 2013 roku 4), nie przeprowadzono kontroli sprawdzających (w 2013 roku 2). Tematem kontroli kompleksowych było przestrzeganie standardów usług socjalno-bytowych oraz przestrzeganie praw osób przebywających w placówkach. Kontrole doraźne przeprowadzone były w związku z wnioskiem o zwiększenie liczby miejsc oraz z wnioskiem o wydanie zezwolenia. Jedną kontrolę przeprowadzono w związku z wszczętym

postępowaniem o ukaranie podmiotu za prowadzenie placówki bez wymaganego zezwolenia Wojewody Podlaskiego.

W minionym okresie nie zanotowano skarg na funkcjonowanie placówek, w tym na poziom świadczonych usług. Należy stwierdzić również, że w trakcie przeprowadzonych kontroli stwierdzono, że poziom świadczonych usług w placówkach wzrasta. Na 9 przeprowadzonych kontroli działalność kontrolowanych jednostek oceniono: pozytywnie - 7, pozytywnie z uchybieniami –1, negatywnie – 1.

Ponadto, inspektorzy w imieniu wojewody przeprowadzili 2 kontrole doraźne 2 stowarzyszeń, które na podstawie art. 22 pkt 14 ww. ustawy uczestniczyły w konkursie ogłoszonym przez Wojewodę Podlaskiego w zakresie finansowego wsparcia programów w określonym przez wojewodę obszarze pomocy społecznej, realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego lub podmioty uprawnione, o których mowa w art. 25 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, tj. Polskiego Stowarzyszenia Pedagogów i Animatorów KLANZA Oddział Białostocki, z siedzibą w Białymstoku oraz Stowarzyszenia Kontakt Miast BIAŁYSTOK - EINDHOVEN z siedzibą w Białymstoku.

Przedmiot ww. kontroli obejmował:

- prawidłowość realizacji umowy Nr 1/39/2014 z dnia 20 czerwca 2014 r. o wsparcie realizacji zadania publicznego w obszarze pomocy społecznej w 2014 r. pod nazwą „Patronus”- projekt podtrzymujący funkcjonowanie specjalistycznego wsparcia dla dzieci i rodzin z terenu woj. podlaskiego będących w kryzysie - w tym zwłaszcza ofiar przestępstw i krzywdzenia, w okresie od dnia rozpoczęcia realizacji zadania, tj. 01.07.2014 r.,
- prawidłowość realizacji umowy Nr 1/46/2014 z 18 czerwca 2014 r. o wsparcie realizacji zadania publicznego w obszarze pomocy społecznej w 2014 r. pod nazwą Psychoedukacja rodziców i wspólne działania dorosłych i dzieci drogą do poprawy jakości życia rodziny w okresie od dnia rozpoczęcia realizacji zadania, tj. 01.07.2014 r. do dnia rozpoczęcia kontroli. W toku kontroli nieprawidłowości nie stwierdzono.

Przyczynami powstania uchybień i nieprawidłowości w kontrolowanych jednostkach w 2014 roku było niewłaściwe stosowanie obowiązujących przepisów prawa, w szczególności przepisów ustawy o pomocy społecznej, przepisów wykonawczych do ustawy oraz kodeksu postępowania administracyjnego.

Protokoły oraz wystąpienia pokontrolne, skierowane przez Wojewodę Podlaskiego do kierowników wszystkich kontrolowanych jednostek lub innych podmiotów dostępne są w Biuletynie Informacji Publicznej Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego: <http://bip.bialystok.uw.gov.pl/> w zakładce: „Dokumentacja kontrolna”

Podsumowanie.

Podstawą powyższej Analizy stanu i skuteczności pomocy społecznej za 2014 r. była sporządzona przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku *Ocena zasobów pomocy społecznej w województwie podlaskim w 2014 roku*. *Ocena* składa się z części opisowej, w której zawarto między innymi: dane demograficzne, informacje o infrastrukturze, kadrze ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie, o zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi, przyczynach udzielania świadczeń oraz części ujętej w formie tabelarycznej, w której wskazano między innymi nakłady finansowe na zadania pomocy społecznej. Ponadto dokument ten zawiera wnioski i rekomendacje sformułowane na podstawie analizy danych uzyskanych w ramach oceny zasobów pomocy społecznej z samorządów gminnych i powiatowych oraz monitoringu Strategii. *Ocena* została opracowana i przedstawiona zgodnie z zasadami określonymi w art. 16 a ustawy o pomocy społecznej.

W celu uzupełnienia informacji korzystano także ze źródeł własnych i danych zawartych w innych opracowaniach np.: w resortowych sprawozdaniach sporządzanych przez jednostki samorządu terytorialnego.

Należy zauważyć, że nie zawsze dane z *Oceny* i dane ze sprawozdań były spójne. Wy tłumaczeniem może być brak wystarczającej sumienności w dostarczaniu przez jednostki samorządu terytorialnego danych bądź też błędy w ocenie posiadanych informacji.

Zebrane informacje oraz dokonana analiza i ocena pozwoliły na zdefiniowanie działań, które należy podjąć, aby zwiększyć skuteczność i efektywność pomocy, na rzecz usuwania ubóstwa i wyrównywania dysproporcji społecznej mieszkańców w województwie podlaskim. Część wniosków i działań zawartych w poprzedniej *Ocenie*, a także w opracowaniu Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku pozostają nadal aktualne. Do najważniejszych zadań, które stoją przed pomocą społeczną należy:

- aktywne przeciwdziałanie negatywnym trendom demograficznym, z czym wiąże się położenie nacisku na rozwój zasobów mieszkaniowych, w tym infrastruktury budownictwa socjalnego, infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym i młodszym,
- wzmocnianie aktywności i samodzielności życiowej odbiorców pomocy społecznej poprzez zwiększenie zatrudnienia pracowników socjalnych, umożliwianie im i pozostałej kadrze pomocy społecznej podnoszenie kwalifikacji, umożliwienie udziału w profesjonalnych

szkoleniach i kursach kwalifikacyjnych, w superwizji terenowej, rozwój pracy socjalnej z wykorzystaniem kontraktu socjalnego, indywidualnego programu wychodzenia z bezdomności, instrumentów aktywizacji społecznej, zawodowej i edukacyjnej,

- dostosowanie udzielanej pomocy do starzejącego się społeczeństwa poprzez organizowanie opieki w miejscu zamieszkania i w stacjonarnych jednostkach pomocy społecznej, tworzenie centrów i klubów integracji społecznej, rodziny, centrów pomocy osobom niepełnosprawnym,

- zapobieganie wykluczeniu społecznemu, w tym osób niepełnosprawnych, poprzez rozwijanie poradnictwa specjalistycznego, tworzenie i realizację projektów i innych programów osłonowych mających na celu przywrócenie osób wykluczonych do życia społecznego i zawodowego,

- kompleksowe wpieranie rodziny poprzez rozwój usług na ich rzecz (np.: zapewnienie zgodnie z potrzebami asystentów rodziny),

- rozszerzenie współpracy samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze pomocy społecznej,

- zapewnienie środków finansowych na realizację zadań z obszaru pomocy społecznej poprzez ich zwiększenie w budżetach gmin i powiatów, pozyskiwanie dodatkowych środków z funduszy unijnych,

- bieżące reagowanie na pojawiające się nowe problemy społeczne i dostosowanie oferty usług do zmieniających się potrzeb, z czym wiąże się potrzeba rzetelnych i systematycznych badań i analiz obszarów problemowych.

AK C E P T U J Ę
DYREKTOR WYDZIAŁU
POLITYKI SPOŁECZNEJ

Andrzej Kozłowski

Opracowanie:

Mieczysława Nartowicz – kierownik Oddziału Nadzoru i Kontroli w Pomocy Społecznej
Wydziału Polityki Społecznej

Ewa Bijak – główny specjalista

Marta Giermaniuk - główny specjalista

Anna Giesko - główny specjalista

Barbara Kosmaczewska - główny specjalista

Anna Liszewska - główny specjalista

Urszula Malewska – główny specjalista

Idalia Wszyńska – główny specjalista w Oddziale ds. Rodziny Wydziału Polityki Społecznej, Wojewódzki Koordynator Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.